

RÖTT

NUMMER 2/2017

ANNELI JORDAHL:
Finns det hopp i det
politiska mörkret?

KULTURSIDORNA:

Hatten av, Anyuru

**Politik på lätt
svenska - en
hit i Borås**

**Rött avslöjar:
så höga är
skolvinsterna**

**Ådalen 1931
- Vem var
Eira Söderberg?**

**Rött granskar
kvinnors arbets-
miljö.**

EN TIDNING FRÅN VÄNSTERPARTIET

FOTO: AGNES STUBER

4

ANNORLUNDA SPRÅKCAFÉ

– Det är bra att de har föreläsningar, men bäst är det att prata med varandra vid fiket. Det är ett bra sätt att lära sig svenska, säger Lina Hamad.

ILLUSTRATION: AGNES STUBER

18

SKOLVINSTERNA

Rött fördjupar sig i vinsterna inom välfärden. Varför startas så många friskolor och vilka gynnas? Har friskolornas elever bättre skolresultat?

FOTO: AGNES STUBER

30

DEN POLITISKA BONDEN

Christine Bagger innehar många uppdrag inom Vänsterpartiet, samtidigt som hon sköter sin bondgård med odlingar och boskap.

Det tog århundraden att skapa det relativt jämlika Sverige. En terrorist kan döda människor, men inte bomba ett välfärdssamhälle i bitar.

Anneli Jordahl, sida 19

Nya redaktörer!

Maria Carlsson, redaktör

I det här numret har Maria träffat författaren Johannes Anyuru, mer om det på sida 32. Det är till Maria du vänder dig om du har idéer och tips till tidningen.

Agnes Stuber, bildredaktör/ formgivare

Agnes har fotat en hel del i detta nummer. Till henne vänder du dig om du har idéer på bildreportage eller vill snacka foto.

Rött utges av Vänsterpartiet. Ansvarig utgivare: Aron Etzler. **Redaktör:** Maria Carlsson. maria.carlsson@vansterpartiet.se 076 816 53 68. **Bildredaktör & formgivare:** Agnes Stuber. rott@vansterpartiet.se. **Prenumeration & adressändring:** Pren. 200 kr/4 nr. Helene Ekberg, 08-786 42 61, medlemsservice@vansterpartiet.se. **Annonsinfo:** www.vansterpartiet.se/rott. **Annonskontakt:** Redaktören. **Postadress:** Rött, Vänsterpartiet, Riksdagen, 100 12 Stockholm. **Utgivning:** 4 nummer per år, cirka 20 000 ex. **Tryck:** Billes AB, 2017. Extra Rött beställs i Vänsterpartiets webshop **före** tryck. Info i webbshopen!

Något är ruttet

När Anna Kinberg Batra valdes som ordförande för Moderaterna lovade hon att fullfölja traditionen av att hålla en tydlig gräns mot rasism och högerextrema partier. Det var ingen överraskning, hon hade alltid tillhört partiets liberala falang och var stolt över att ta fajten med de som ville ha mer hårda tag och inte drog sig för att peka ut invandrade som landets stora problem. Ändå är det just hon som kan gå till historien som den politiker som gav Sverigedemokraterna sitt stora genombrott. Kinberg Batra håller just nu på att hjälpa Sverigedemokraterna in i värmen. I januari kom Kinberg Batra med beskedet. Några veckor senare började Centerpartiet leka med samma idé, sedan var det Liberalernas tur.

Ingen av dem gillar SD. De gör det för något mycket billigare. Sedan valet har de borgerliga partierna ägnat all sin tid åt att fundera på hur de ska kunna fälla regeringen, men ändå slippa få ansvaret att regera. De vill skadeskjuta, sabotera och utpressa så att regeringen ska se svag ut och så att de ska kunna plocka bort varje uns av ekonomisk utjämning utan att någonsin behöva vinna en enda debatt om det. Men de är inte de enda som säljer ut sina principer i politiskt spel.

2014 gick Miljöpartiet till val på att utmana Sverigedemokraterna och stå för en human flyktingpolitik. Efter terrordådet i Stockholm inleddes snabbt en slags budgivning om vem som hade den hårdaste politiken mot terrorism. MP:s bud blev

idén att fästa fotbojor på särskilt misstänkta. En briljant idé för att få uppmärksamhet och en plats vid förhandlingsbordet. Och rakt emot vad de flesta miljöpartister engagerat sig i partiet för. Det är inte för att de egentligen blivit klokare eller ändrat sina åsikter, utan för att få vara med i det politiska spelet och i mediekarusellen.

2014 ville Reinfeldt tävla i att "öppna sina hjärtan" för flyktingar, medan Gustav Fridolin rappade att den hårda flyktingpolitiken var "pinsam" och badade i en fontän med Fi. Det enda gemensamma mellan dessa ögonblick i Moderaternas och Miljöpartiets nutidshistoria är anpassningen till tidsandan.

När lockelsen att vara med i maktspel blir starkare än en inre kompass, när det politiska spelet skymmer sikten sker inte bara något sorgligt, utan något vi borde protestera emot. Vi förtjänar en demokrati som hjälper oss att lösa samhällets problem istället för eviga politiska spel. Vi förtjänar politiker som tar medborgare och väljare på allvar och står för någonting, inte väntar på bästa tillfälle att lura dem.

Jag tror på partier som vill någonting. Men det är väl just därför jag är vänsterpartist.

ARON ETZLER

**Vi förtjänar
politiker som
tar medborgare
och väljare på
allvar.**

Kaffe och språk - med en twist

I Arbetarrörelsens hus i Borås samlas folk för att gå på ett annorlunda språkkafé – varje träff har föreläsningar om politiska ämnen på lätt svenska. Och det är många som kommer för att lära sig.

Varannan måndag byts dagordningar ut mot en limpa bröd, smör och ost. En burk hummus som veganalternativ och vid speciella tillfällen en tomat skuren med slö kniv upplagt på det vita porslinet. Fikat vid Vänsterpartiets möten runt om i landet brukar inte variera nämnvärt från stad till stad. I Borås är hummusen utbytt mot kaviar, samt kompletterad med vetelängder och frukt, annars är det sig likt. Men här är det inga dagordningar som minutiöst prickas av, istället är det sorlet av språk som blandas över kopparna av te och kaffe. Det är språkkafé i Arbetarrörelsens hus i Borås.

– Jag fick reda på att det är språkkaféer här genom Ljus framtid. De skickar påminnelser med SMS för alla sina aktiviteter. Jag går på zumba också. Det är jättekul, säger 24-åriga Lina Hamad, som är en av deltagarna på språkkaféet. Hon kom till Sverige från Irak för drygt ett år sedan och nu håller hon som bäst på att lära sig svenska.

– Det är bra att de har föreläsningar, men bäst är det nästan att prata med varandra vid fikat. Det är ett bra sätt att lära sig svenska, fortsätter hon och de andra deltagarna vid bordet nickar instämmande.

Språkkaféerna, eller Politik på lätt svenska som är den mer formella benämningen, är ett samarbete mellan Vänsterpartiet i Borås och den arabiska kulturföreningen Ljus framtid. Detta är andra

terminen som de arrangerar språkträffar tillsammans och hittills har de hunnit gå igenom en rad ämnen, såsom det politiska systemet i Sverige och jämställdhet. Föreläsningen kring just jämställdhet är något som deltagaren, Suhaib Shhab uppskattade.

– Jag gillade tillfället som handlade om kvinnors rättigheter väldigt mycket. Det är ett viktigt ämne, som många behöver veta mer om. Språkkaféet var precis innan åttonde mars, så sen gick jag med i demonstrationen Vänsterpartiet arrangerade också, berättar han när Rött tar en pratstund med honom och kompisen Salim Dawod, som sitter runt ett av borden.

Idén föddes första maj

Tanken på gemensamma språkkaféer startade på första maj, för lite mer än ett år sedan. Vänsterpartiet i Borås skulle samla in pengar till fristadsfonden och ville att någon från Syrien skulle vara med och tala om sina erfarenheter. Personen som gick upp i talarstolen den dagen var Eyad Shehab, som är ordförande i Ljus framtid och som själv kom som flykting från Syrien för tre år sedan. Efter första maj-firandet höll Vänsterpartiets ordförande i Borås, Ida Legnemark, kontakten med Eyad Shehab och framåt hösten bestämde de sig för att starta språkkaféer med fokus på det politiska systemet i Sverige tillsammans. Och så var de igång.

Det var helt fullt i lokalen, mat överallt.

Tommy Josefsson och Solveig Lindh Josefsson är kontaktpersoner för kvällens språkkafé och välkomnar alla deltagare till Arbetarrörelsens hus lokaler.

Översätter

Lama Alkaddah har bott i Sverige i 1,5 år och är med på språkkaféerna för att översätta från svenska till arabiska.

– Under hösten hade vi tre tillfällen, som avslutades med en stor julfest. Det var helt fullt i lokalen, mat överallt, berättar Ida Legnemark, när vi ses i Arbetarnas hus i Borås en stund innan deltagarna droppar in.

Det är flera organisationer som arrangerar språkkaféer i Borås. Både kyrkan, Röda korset och Socialdemokraterna har träffar, men det som skiljer V och Ljus framtids språkkaféer från övriga är att här inleds varje träff med en föreläsning kring olika politiska frågor. Men det är inte frågan om någon skola i enbart Vänsterpartiets politik, utan språkkaféerna vill gå bredare än så.

– Vi utgår från ämnen som är viktiga för vänstern, men försöker att bredda det, så att deltagarna själva kan bilda sig en uppfattning i frågan, säger Tommy Josefsson, som är ansvarig för planeringen av språkträffarna.

– Syftet är inte att värva medlemmar till V, även om det så klart är trevlig när folk bestämmer sig för att gå med, fortsätter han.

Och den politiska inriktningen är något som uppskattas av deltagarna.

– Jag är medlem i Vänsterpartiet och är väldigt intresserad av politik, så jag tycker det är bra att få

lära mig mer om politik i Sverige samtidigt som jag tränar min svenska, säger Suhaib Shhab.

Till skillnad från många andra på språkkaféer har han varit politisk aktiv även tidigare.

– Jag är från Homs från början, men innan jag kom till Sverige bodde jag i Libanon i två år. Där var jag aktiv i ett parti på vänsterkanten, berättar han.

Ljus framtids Lama Alkaddah påpekar att det inte var speciellt lätt att vara politisk aktiv i Syrien, som är det land de flesta av deltagarna kommer från.

– I Syrien fanns det i princip bara ett parti som det gick att vara medlem i och det var Assads parti Baath. Nästan alla andra partier var förbjudna, säger hon.

Föreläsning om facket

Temat för kvällens föreläsning är arbetsmarknaden och fackföreningarna. Lama Alkaddah från Ljus framtid och Leila Talmoudi från ABF översätter från svenska till arabiska, så att även den som är helt ny i Sverige kan hänga med.

För den som inte är van vid arabiska är det ett fåtal ord som slår igenom ljudströmmen. Ett av dem är fika. Och det ska det bli, men först ska Magnus

Supertrio

Leila Talmoudi och Lama Alkaddah hjälper till att översätta från svenska till arabiska under kvällen. I bakgrunden syns Vänsterpartiets Ida Legnemark.

Winblad och Fredrich Legnemark gå igenom allt från vilka arbetsmarknadens parter är, till vad facket gör. Längst fram i lokalen, nära pappa Fredrich, sitter kvällens yngsta deltagare, femåriga Alva, och ser på tecknat med hörlurar för att stänga ute ljuden av de vuxnas prat.

– Hon har varit med de flesta gångerna. Ibland är det någon av deltagarna som har barn med sig och då blir det lek, berättar Fredrich efter föreläsningen, alltmedan Alva har springtävling mot sig själv runt, runt i den stora lokalen där fikan tar plats.

Fackligt arbete dämpar fallet

Föreläsaren Magnus Winblad är inte enbart Vänsterpartist, utan även huvudskyddsombud på Ericsson i Borås. Det senaste halvåret har han i princip enbart arbetat med de stora neddragningarna på Ericsson, där det från början verkade som att alla de 800 anställda skulle få sparken. Magnus menar att det är ett praktiskt exempel på när fackligt arbete inte helt kan ändra ett förlopp, men åtminstone dämpa fallet.

– Från början kom hotet om att verksamheten skulle läggas ner helt och hållet, men sen lyckades vi förhandla oss till att 185 personer blir kvar. Vi som får gå har fått ett väldigt bra paket för att kunna klara av att hitta nya jobb. Till exempel får vi en uppsägningsperiod på ett och ett halvt år, säger han.

Med en arbetslöshet på 6,7 procent 2016 ligger Borås annars något lägre än Sverige i stort.

– Arbetsmarknaden ser faktiskt ganska bra ut i Borås. Vi behöver anställa mycket i offentlig sektor de kommande åren, så vi ser detta som en stor möjlighet. De nyanlända jag möter vill verkligen integreras, det stämmer inte alls med den bild vissa andra politiker vill ge, säger Ida Legnemark, som förutom att hon är ordförande i V Borås också sitter i kommunfullmäktige för Vänsterpartiet.

Och precis som i många andra städer är det bostadsbristen som är det största hindret för den som invandrar till Borås, menar hon.

– I alla mätningar är Borås genomsnittet av Sverige ungefär och det präglar väl den politiska debatten också. Den absolut största utmaningen är bostadsbristen. Att få tag på boende är det som är absolut tuffast för de som kommer nya till Borås.

Ljus framtids Lama Alkaddah instämmer:

– Tidigare bodde jag och min familj jättetrångt. Vi var flera personer i en etta. Men nu har vi fått tag på en större lägenhet. Det är så skönt att få plats. Men jag saknar naturen där vi bodde tidigare, det var så grönt och fint, säger hon.

Borås är annars en bygd van vid invandring. Genom åren har människor migrerat till Borås för att arbeta inom tekoindustrin. Den bakgrunden tycker Ida Legnemark märks i det senaste årens flyktingmottagande.

– Det finns en erfarenhet av att ta emot invandrare här. Under balkankriget kom många flyktingar hit till Borås och innan dess var det många som migrerade hit från Finland för att jobba inom tekoindustrin. Det är många av oss boråsare som själva har en bakgrund av flykt och migration och som har goda historier om hur man kan lyckas med integration.

Under den stora flyktingvågen 2015 tog Borås emot många nyanlända.

– Vi har ett starkt föreningsliv i Borås. Föreningen Refugees Welcome tillsammans med andra civilsamhällesorganisationer gjorde allt de kunde för att stötta upp under den period då staden fick ta emot mycket nyanlända. Samtidigt var kommunen hjälplig och hade både sporthallar där folk kunde sova och lager där volontärerna kunde lagra mat och kläder till de nyanlända, berättar Tommy Josefsson.

Rasismen finns även i Borås

Men Ida Legnemark menar samtidigt att allt inte är himmelsblått och ljust. SD fick 11,4 procent i senaste valet och har nio av 73 mandat i kommunfullmäktige. När vi ses har Ida Legnemark precis debatterat jämställdhet med en av deras företrädare i kommunfullmäktige. Hon suckar när hon berättar om det.

– Det finns jätteproblem med rasism och fördomar här, precis som på andra håll, berättar hon.

Till sist är det dags att avrunda kvällens språkkafé. Under ledning av Bosse Korpberg på gitarr sjunger deltagare och volontärer Cornelis Vreeswijks ”I natt jag drömde”. Efteråt berättar Tommy Josefsson att det finns planer på att skapa en fredskör, där gamla och nya Boråsare ska uppträda tillsammans på första maj.

TEXT: **MARIA CARLSSON** FOTO: **AGNES STUBER**

ALLTID RÖTT, ALLTID RÄTT

Den 20 mars fyllde punklegenden Joakim Thåström 60 år. En mycket fin ålder. På redaktionen lyssnar vi på honom från hans tid i punkbandet Imperiet och låten "Alltid rött alltid rätt".

FÖRRA NUMRETS BOKVINNARE

Kristina Hermansson, Göteborg, Jennifer Bolmefalk, Köping Lena Wångren, Sollentuna och Karin Vieweg Lantz, Norrköping vann varsin bok. Grattis! För att ha möjlighet att vinna en bok i detta nummer kan du skicka in dina synpunkter om tidningen, adressen hittar du på sida 2.

Följande böcker finns att vinna:

Johannes Anyuru - *De kommer att drunkna i sina mödrars tårar Ett kollektiv av röster - hundra år av kvinnohistoria*
Maria Sveland - *Bitterfittan 2*
Nina Björk - *Drömmen om det röda*

Charliene Kiffer är vänsterpartistiskt kommunalråd i Huddiksvall, där hon lär kommunledningsförvaltningen hur klitoris ser ut.

Kulturella kyssar

Forskare vid Indiana University och UNLV har kommit fram till att romantiska kyssar är långt i från en global sedvänja. De undersökte 168 av världens kulturer och det visade sig att romantiska kyssar endast förekom i 46 procent av dem.

Mens

Nu finns tamponger som helt enkelt heter Mens och har en röd förpackning. Hälften av pengarna går till FN-förbundets projekt Flicka, som stöttar världens flickor och arbetar mot könsstämpning och barnäktenskap. I kampanjen lyfter de även PMDS, hur en kan prata om mens med sina barn, info om menskoppen och mensappar, vad som händer när en har mens och tips för en mens-rookie.

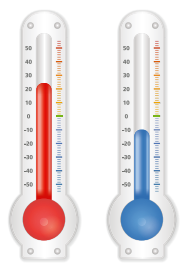
RÄTTELSE

I förra numret av Rött, nr 1-2017, blev Ilmar Reepalu Ingmar. Han heter givetvis Ilmar och inget annat!

/Redaktionen

"Hur mycket oftare blir man inte stucken av en ros än bränd av en nässla."

Selma Lagerlöf

Vi tar tempen

Röd och het eller blå och kall? Vem hamnar på plus och vem på minus? Rött vet!

+30 Ida Östensson, Make Equal, som i maj drar igång kampanjen "Skärpning" mot näthat och för ett inkluderande Internet. Ja, gör det! Och det är bråttom. Lögner, förtal och fejknyheter ställer inte bara till ett helvete för enskilda individer - hat och hot på nätet är ett demokratiskt problem.

+8 Marcus Birros exfru Jonna Vanhatalo som sålde deras bröllopstavla på aktion på Tradera - med ett knytnävshål genom duken. "Detta är din chans att hjälpa en ensamstående mor att betala sina förfallna räkningar" skrev Jonna.

+ -0 Melania Trumps officiella porträtt i Vita huset är så retuscherat att många bedömare anser att hon ser ut att vara i 15 års åldern. Med tanke på hela familjen Trumps uppträdande borde de med råge platsa i TV-serien Gossip Girl.

-4 Stilbildande frisyren i högerextremistkretsar. Jimmie Åkesson håller dock sentimentalt fast vid sin något uppfluffade, mörkbruna snedbenä å la 1930-talet.

-16 Finanskvinnan och arvtagerkan Christina Stenbeck säger i en intervju i Dagens Industri att andra kvinnor ska "ta mer risk". Ja, hennes egen karriär som miljonärskan som började med bara några hundra Kinneviksmiljoner måste ju ha varit en riktig nagelbitare.

/Syster Koll

Hej Angelica Andersson!

Angelica Andersson, till vänster, är ny i Vänsterpartiet Dalarna.

Nygammal medlem

Angelica Andersson är ny medlem i Vänsterpartiet Dalarna, men har varit medlem i V i flera år.

- Jag flyttade hem till Borlänge förra sommaren och då gick jag med i föreningen där. Tidigare bodde Angelica i Stockholm. En positiv effekt

med flytten är att hon kommit ner i varv. - Jag har samma engagemang och är med i lika många aktiviteter, men innan jag flyttade slösade jag tid på tunnelbanan. Här är allt närmare och jag hinner käka

Tror man på socialismen finns bara Vänsterpartiet

lunch med pappa eller leka med mitt systerbarn mellan möten.

Förutom Vänsterpartiet är hon aktiv i en rad föreningar. - Jag är aktiv i Dalarna mot rasism, Refugees Welcome, Svenska action aid och så sitter jag i styrelsen för ett nytt lokalt kulturhus och en icke-vinstdrivande skola. Och så är jag ordförande i Borlänge cricket. När Rött påpekar att cricket känns ovanligt, förtydligar hon. - Det var ett par ensamkommande barn som kom till mig och sa att de ville spela cricket. Så då startade vi en förening. I maj blir det ligaspel, det blir kull!

Personligt

Familj: Stor och brokig, kär och galen

Fritidsintresse: Vara utomhus

Läser: När jag har tid och ro

Ser på: Massa olika, ett sätt för mig att varva ner. Ser inte på debattprogram eller granskningsprogram, en blir bara förbannad.

Plus: Att alla ungar är ljuset och hoppet, att jobba med ungdomar ger mig ork.

Minus: Vår rasistiska flyktingpolitik bland annat. Kan hålla på hur länge som helst här, så vi släpper det.

Framför allt var det frågan om solidaritet som fick henne att välja Vänsterpartiet.

- Det finns få som står för solidaritet och medmänsklighet bland de etablerade partierna. Och tror man på socialismen finns bara Vänsterpartiet.

SE HELA KONFERENS-PROGRAMMET OCH ANMÄL DIG PÅ WEBBEN!

HALVÄGS TILL FRAMTIDEN.

Allt om framtidens transporter och infrastruktur hittar du samlat på ett ställe i oktober. På Elmia i Jönköping möts hela branschen.

- » VISION & TEKNIK
- » FÖRUTSÄTTNINGAR & POLITIK
- » LOGISTIK & TRANSPORT
- » AFFÄRER OCH PROJEKT
- » KROCKTEST LIVE!
- » ÖVER 350 SVENSKA OCH INTERNATIONELLA UTSTÄLLARE

TRE MÄSSOR - EN MÖTESPLATS
ELMIA FUTURE TRANSPORT, ELMIA NORDIC RAIL & ELMIA NORDIC ROAD

elmia.se/futuretransport | elmia.se/nordicrail | elmia.se/nordicroad

De blir rika – på våra skolor

Medan barnen väntar på sommarlov plockar ägarna ut vinster. Men det är inte enbart genom aktieutdelningar – även försäljning är sätt att maximera vinstuttagen.

Gruset på skolgårdarna runt om i landet har precis sopats bort. Snart börjar nedräkningen till sommarlovet för landets skolbarn. Några av dem går på Engelska skolan i Bromma, där verksamheten är inhytt i en hög byggnad i rött tegel och ligger vackert belägen i utkanten av ett koloniområde. Engelska skolan i Bromma är en skola av de drygt trettio som ingår i koncernen Internationella engelska skolan (IES) och som grundades av Barbro Bergström 1993.

När man pratar om vinster i välfärden är det vissa skolföretag som framhåller att de inte tar ut någon aktieutdelning eller vinst, att överskottet återinvesteras i företaget eller används till att köpa upp andra företag.

Det stämmer förvisso, men i själva verket innebär det bara en uppskjuten vinstutdelning. När företaget avyttras så beror priset både på vilka värden som finns i företaget och förväntad framtida vinst. Den skolpeng eller andra medel som inte tagits ut som aktieutdelning får företagaren då ut vid försäljningen.

Internationella engelska skolan är ett sådant exempel. Även om ägaren Barbro Bergström inte tagit ut någon aktieutdelning genom åren, så blev hon mycket förmögen då hon 2012 sålde 75 procent av aktierna till det amerikanska riskkapitalbolaget TA Associates för nästan 700 miljoner kronor. Hon sålde ytterligare en del av aktierna när IES börsnoterades i fjol. Kursen sattes till 52 kronor per aktie och aktiekursen har sedan dess ökat med över 20 kronor per aktie.

Barbro Bergströms samlade uttagna vinst på att driva skolan i 20 år blev alltså omkring en miljard. Väldigt mycket pengar, ungefär lika mycket under det senaste verksamhetsåret som betalats ut i lön till koncernens 1 973 lärare, direktörer och andra anställda.

Hur kan det då komma sig att Barbro Bergström kunnat skapa en så här vinstrik koncern? Huvudorsaken är sannolikt betydligt lägre personalkostnader, främst färre lärare per elev. Skolverkets statistik visar att på IES ska varje lärare undervisa nära på 17 elever. På kommunala skolor går det drygt 12 elever per lärare.

På Engelska skolan i Bromma går 947 elever i årskurs 4-9. Upptagningsområdet är i hela Stockholm och varje morgon går en strid ström av barn i olika åldrar av tunnelbanan på Brommaplan och stretar upp för backen till höjden där skolan är placerad. För en skola i samma storlek som Engelska skolan i Bromma innebär detta att IES anställer ungefär 23 lärare färre jämfört med en lika stor kommunal skola. Det innebär att skolan varje år sparar in flera miljoner i personalkostnader, som de kan använda till annat; aktieutdelning, förmögenhetsuppbäggning eller vad nu skolan väljer.

Välutbildade föräldrar

Sten Svensson, tidigare chefredaktör för Lärarnas tidning, har utrett hur vinsterna i skolan uppkommit. Hans studier visar att företagen på den offentligt finansierade skolmarknaden valt att inrikta sig på tre olika kategorier av elever. Dominerar gör de skolföretag som specialiserat sig på elever med välutbildade föräldrar i grund- och gymnasieskolan, såsom Internationella engelska skolan gjort. Dessa skolor har hög status, gott rykte och goda elevresultat. Affärsidén är låg lärartäthet i kombination med att välja elever som kräver lite resurser.

– Visst har de hög kvalitet. Men det beror på att de har ett mycket segregerat positivt elevurval. IES är den koncern som

Barbro Bergströms samlade uttagna vinst på att driva skolan 20 år blev omkring 1 miljard.

har högst andel välutbildade föräldrar. Därmed kan de ha stora klasser och låg lärartäthet. De och Kunskapsskolan utmärker sig genom sin låga lärartäthet. Det är detta de tjänar pengar på. De vänder sig till elever som fungerar i mycket stora klasser utan specialundervisning och extra stöd, säger Sten Svensson.

En forskningsstudie från 2013 skriven av Joacim Ramberg vid Stockholms universitet ger stöd åt detta. Studien visar att det är åtta gånger större chans att elever i behov av stöd har tillgång till specialpedagogiska insatser på en kommunal gymnasieskola, jämfört med en fristående.

Generösa med betygen

De privatdrivna skolorna satsar generellt mindre på till exempel elevhälsa, 2015 var det 660 kronor mindre per elev. Det låter kanske inte så mycket, men på en skola med 500 elever innebär det att den privatdrivna skolan får 330 000 kronor över till annat.

Mycket lite forskning har analyserat resultatskillnader mellan fristående och kommunala gymnasieskolor. Men i fjol kom en studie från IFAU av Björn Tyrefors Hinnerich och Jonas Vlachos. Den visar att kommunala skolor får bättre resultat på de nationella proven än elever på friskolor. Enligt studien gör även friskolorna en generösare provbedömning än kommunala skolor. Sett till PISA-poäng uppvisar annars de privatägda skolorna bättre resultat än de gemensamt ägda. Men dessa skillnader beror främst på elevunderlaget och andra socioekonomiska faktorer på skolnivå. OECD som undersökt saken visar rent av att privata skolor presterar sämre än kommunala skolor när man tar hänsyn till dessa faktorer.

I tabellen på sida 15 går det även att utläsa en annan gymnasiekoncern som går lysande. Det är Jan Walthers tre gymnasieskolor som alla tre hamnar på topp fem listan. Den minnesgode kanske minns denna gymnasiebolagsdirektör. För några år sedan drev han Karlstads idrottsgymnasium i konkurs. Under ett antal år före konkursen hade skolorna gjort en sammanlagd vinst på 56 miljoner kronor varav många miljoner delades ut i aktieutdelning. För att slippa använda vinsterna till att betala skulderna i Karlstad bildade han ett bolag för varje skola före konkursen. Inga pengar behövde därmed föras över till Karlstadskolan från de vinstrika skolorna. Jan Walthers tjänade några hundratusen på affären, men studenterna fick ingen examen. Under ett vinstrikt 2015 tog han ut fyra miljoner ut som aktieutdelning.

Snart är det sommarlov.

HASSE HEDSTRÖM

Läs mer på
nästa uppslag.

ILLUSTRATION: AGNES STUBER

Låg kvalitet ger klirr i kassan

Det finns skolkoncerner vars affärsidé går ut på att erbjuda utbildningar av låg kvalitet. Trots svidande kritik och vitesförelägganden från Skolinspektion så fortsätter allt som om inget hänt. Vinsterna frodas.

I nom skolvärlden råder det huggsexa på studiemotiverade elever som kräver lite stöd. Men det finns skolkoncerner vars affärsidé går ut på den totala motsatsen, nämligen att rekrytera de elever som ingen annan bryr sig om och till hög ersättning erbjuda dem en utbildning av låg kvalitet. Dessa koncerner har satsat på gymnasieskolans yrkesprogram, lärlingsutbildningen och introduktionsprogrammen.

Praktiska gymnasiet och Yrkesgymnasiet är två skolkoncerner som gör just detta. I dagsläget dominerar de båda gymnasieskolans lärlingsprogram och fjol gick hälften av eleverna i årskurs ett i någon av de två bolagens skolor. Det är en lönsam affär – båda koncernerna har en dubbelt så hög vinstmarginal som andra skolkoncerner.

Sten Svensson, mångårig chefredaktör för Lärarnas tidning och utredare fann i sin utredning om vinsterna i skolan att de höga vinsterna här främst beror på att skolorna har låg lärartäthet, få anställda har lärarutbildning, låg tillgång till utrustade verkstäder, avsaknad av utrustning, låg special- och modersmålslära-re samt minimal elevvård. Samtidigt är stadsbidragen

Dominerar gör de skolföretag som specialiserat sig på elever med välutbildade föräldrar.

extra höga inom yrkesprogrammen och lärlingsutbildningen.

– Kommunerna har oftast den utrustning som krävs. De har inga incitament att bara plocka ut maximalt med pengar. När det gäller till exempel Praktiska får de betalt för samma utrustningsnivå som de kommunala skolorna har. Men eleverna får inte tillgång till verkstäder och utrustning i nivå med de kommunala skolorna, säger Sten Svensson.

Ekonomiska morötter

Lärlingsutbildning har länge haft en undanskymd roll i Sverige. Men det var en utbildningsform som skolminister Jan Björlund prioriterade när den borgerliga regeringen tillträdde och som bygger på att eleven gör minst hälften av utbildningen ute på företag. I början var de få som ville bli lärlingar och det skedde många avhopp, därför infördes rejäla ekonomiska morötter. För kommunerna kostar en bygglärling – som är den vanligaste lärlingen – ungefär dubbelt så mycket som en elev på byggprogrammet.

Ett tag dominerade skolkoncernen Baggium/Praktiska med nästan 60 procent av marknaden

Sten Svensson
Är chefredaktör
för Lärarnas
tidning och har
utrett vinster i
några av de största
skolkoncernerna.

och de var dubbelt så stora som alla kommuner tillsammans.

I början av 2010-talet sjönk antalet gymnasieelever samtidigt som den snabba tillväxten av privata gymnasieskolor ledde till en stor överetablering. Detta ledde till att bland andra skolkoncernen JB och sammanlagt ett 40-tal skolor gick i konkurs. Baggiums verksamhet – som Praktiska då hette – hamnade under samma tid i vanrykte. I en granskning av SVT framkom att samtidigt som företaget fick hård kritik av Skolinspektionen tog ägarna ut mångmiljonvinster. Den före detta S-politikern Ole Sahlsten och hans partner beslutade sig då för att sälja Baggium till det norska riskkapitalbolaget FSN Capital. Enligt SVT var försäljningssumman 170 miljoner kronor.

Men bekymren fortsatte under de nya ägarna. Bolaget fick stänga åtta skolor och ytterligare en stängdes av Skolinspektionen på grund av stora kvalitetsbrister. När underlaget minskade kraftigt inom yrkes- och lärlingsutbildningarna ändrade Praktiska inriktning och utökade inom introduktionsprogrammet för nyanlända. Samtidigt fortsatte Skolverkets allvarliga kritik mot en rad av företags skolor under 2014 med höga vitesförelägganden. Under 2015 – ett år då koncernen uppvisade en vinstmarginal på över tio procent och gjorde 60 miljoner i vinst – fick tio av skolorna förelägganden om viten på sammanlagt 8 650 000 kronor. Efter kritiken stängde företaget sina skolor i Gnesta och Uddevalla.

Värre än befarat

Efter att Sten Svensson presenterat sin rapport om bland annat Praktiska gymnasiet blev han kontaktad av flera lärare och skolledare från Praktiska gymnasiet.

– De påpekade att situationen var mycket värre än vad jag återgett. De gav bilden av skolor där allt handlar om pengar och där rektorerna ofta byts varje år. Rektorerna försöker få ordning på verksamheten och när inte detta går lämnar de skolorna. Lärarna, som mycket ofta är obehöriga, vågar inget säga – då riskerar de att mista jobbet, säger Sten Svensson.

De som kontaktar honom beskriver en verksamhet med usel kvalitet som saknar pengar till utrust-

**Lärarna, som
mycket ofta
är obehöriga,
vågar inget
säga.**

ning eller läromedel. När skolorna fått mördande kritik och hot om vite får de ett antal månader på sig att rätta till bristerna.

– När Skolinspektionen kommer tillbaka har de fixat till det på olika sätt. Ofta kosmetiskt. På en skola som kritiserades för att den saknade skolbibliotek arrangerades ett sådant till återbesöket. När Skolinspektionen varit där så plockades det ned.

En annan skola kritiserades för att det inte fanns någon kurator.

– Rektorn tog då ett foto från internet. Satte upp bilden på dörren och skrev kurator. De som driver Praktiska är helt oseriösa berättar lärare för mig, säger Sten Svensson.

Beskyller föräldrar

Sten Svensson frågade lärarna och skolledarna varför inte elever och föräldrar i högre utsträckning protesterat.

– Det hände att det kom föräldrar till skolorna som undrade vad som pågick. Men då fick föräldrarna höra att det berodde på eleven eller att föräldrarna inte höll ordning på sina barn. Skolan var det aldrig fel på. Dessutom menade lärarna att föräldrarna inte hade något annat val än att acceptera skolans förklaringar. De vet att utan gymnasiebetyg får deras barn inga jobb, därför höll de tyst.

– Det här är elever som har lägst betyg av alla elever i gymnasieskolan. De som går introduktionsprogrammet har kommit från grundskolan utan godkända betyg. De kommer inte in någon annanstans. De har ingen stark föräldragrupp bakom sig. Och inspektionerna kommer år efter år med ungefär samma kritik. Men ingenting händer egentligen.

– När vi skrev om detta på DN debatt så fick jag stöd från regeringen och flera ledarsidor. Men sedan har inget hänt. Skolinspektionen gör inspektioner, men efter tre månader är skolorna tillbaka på ruta ett igen, säger Sten Svensson lite uppgivet.

Samtidigt tror han inte att det går att reformera systemet bara genom att införa skarpare regler och en mer effektiv Skolinspektion.

– Huvuduppgiften för ett aktiebolag är att gå med vinst. I grundskolan skapas vinsten genom att ha en positivt segregerat elevurval med låg lärartäthet. Affärsidén där är segregation. I gymnasieskolan finns lite olika affärsidéer, men vinstkraven är desamma.

Går runt tillståndskravet

Det andra företaget som han undersökt – Yrkesgymnasiet inom Thorénggruppen – blev uppmärksammat för ett par år sedan då de ansökte om att få starta tio nya gymnasieskolor och 18 grundskolor. Skolinspektionen avslog samtliga ansökningar med motiveringen att uppgifterna de framförde i ansökan inte var trovärdiga – alltså att de ljög i sin ansökan. Det var inte första gången. Företaget påstod 2013 att de hade praktikplatser till sina elever, men när Skolinspektionen kontaktade praktikföretagen visade det sig inte stämma.

Men 2015 hittade Thorénggruppen en möjlighet att expandera utan att behöva ansöka om tillstånd hos Skolinspektionen. De köpte den konkurshotade skolkoncernen Karl-Oskar utbildning. När ett skolföretag köper ett annat skolföretag behövs inga tillstånd från Skolverket. Samma år inspekterade Skolinspektionen återigen verksamheten vid Thorénggruppens yrkesgymnasier. De fann så allvarliga brister att företaget förlades ett vite på sammanlagt 2,7 miljoner kronor.

Enligt marknadsförespråkarnas teorier skulle misskötta skolor som Praktiska och Yrkesgymnasiet snabbt slås ut. Istället har de blivit marknadsledande inom sin nisch.

– I valfrihetens namn erbjuder vi elever en undermålig utbildning, trots att vi till samma kostnad skulle kunna erbjuda en utbildning av hög kvalitet. Aktiebolagens rätt till vinst sätts före elevernas rätt till en god utbildning, säger Sten Svensson.

TEXT & FOTO: **HASSE HEDSTRÖM**

VINSTER PÅ GYMNASIESKOLORNA

Företag	Omsättning miljoner	Vinst miljoner	Vinstmarginal procent	
Nacka enskilda gymnasium	11	3	25	2015 tog ägarna ut 2 miljoner i moderbolaget. En Jan Waltherskola.
Helixutbildningar	31	8	24	
Västerås idrottsgymnasium	6	1	22	En Jan Waltherskola.
NTI-skolan	89	17	19	Nästan 50 milj i vinst på 5 år. Ingår i Academedia AB.
Karlskoga idrottsgymnasium	10	2	19	En Jan Waltherskola.
Värmdö Tekniska Utbildningar	56	10	18	30 milj i vinst på 5 år, driver även andra verksamheter inom vård och omsorg.
Kitas Gymnasium	55	9	16	70 milj i vinst på 10 år.
Elektrikergymnasiet	21	3	15	
Campeon Frigymnasium	15	2	13	Ägaren har tagit ur ca 10 miljoner i aktieutdelning.
Internationella engelska skolan (IES)	1800	233	13	
Falu Frigymnasium	38	5	13	Av vinsten på 20 miljoner har ägaren tagit ut 5 miljoner de senaste 5 åren.
Hagströmska Gymnasiet	106	13	12	Stadig vinst årligen. Ägs nu av Fagerberg & Delby Fond.
Täby Enskilda Gymnasium	63	7	12	Ca 24 milj är den samlade vinsten under 5 år.
Praktiska	558	60	11	Senaste 9 åren har företaget dragit in 400 miljoner i vinst.
Växjö fria fordonsgymnasium	38	4	10	
Thorengruppen AB, Yrkesgymnasiet m.fl	476	44	9	240 milj i vinst senaste 5 åren.
Lärande i Sverige - Realgymnasiet	466	38	8	Drygt 115 milj i vinst senaste 5 åren.

Kvalitetshöjningen som uteblev

Forskningsresultaten är entydiga. Privata skol-, vård- eller omsorgsbolag uppvisar varken högre effektivitet eller bättre kvalitet än offentligt drivna. Det som skiljer dem är att en del av pengarna går till vinst. Ökad valfrihet i sig kräver vare sig aktiebolag eller marknadsutsättning.

Det konstaterar Sandro Scocco som är chefsekonom på fackföreningsanknutna tankesmedjan Arena Idé. Hans grundhållning är att det egentligen inte är så intressant om de privata välfärdsföretagen har fem eller tio procents vinstmarginal. Frågan är vad samhället och skattebetalarna tjänar på detta. Leder konkurrensen till klara förbättringar av produktiviteten inom skola, vård och omsorg?

– Gedigen forskning visar att det inte alls är så. Man ser inga effektivitetsfördelar i privata verksamheter jämfört med offentliga. Vid en seriös bedömning kan man snarare se att offentligt drivna verksamheter är något mer effektiva, även om det inte är mycket.

Inom mer teknikdominerade branscher finns det vissa studier som visar att privatdrivna verksamheter – i alla fall initialt – kan ha en något högre effektivitet. Men denna typ av marknader bygger på möjligheten att stänga inne den kunskap och de fördelar som företagen skaffar sig. Företag kan till exempel skaffa sig maskiner som gör produktionen mer effektiv än konkurrenternas. Men även om andra fabriker skulle vilja kopiera den framgångsrika maskinen är det inte möjligt.

– Där finns patent som låser in kunskap i företagen. I mjuka verksamheter som skola, vård och omsorg kan man inte låsa in innovationer. Även om privata skolföretag hade hittat på någon oerhört spännande pedagogik – vilket inte är fallet – så går detta inte att patentera.

För en tid sedan framhöll Svenskt Näringsliv på DN:s debattsida att ett resultat av att marknadsutsetta vård, omsorg och skola i alla fall kan antas vara att hela branschen blir mer effektiv genom konkurrens.

– En mycket märklig tes om man ser vad som hänt i svensk skola. Under samma period som resultaten i Pisa-undersökningarna fallit kraftigt så har vi alltså haft en enorm fördel av en kvalitetsförbättring via en kraftig ökning av privata aktörer, säger Sandro Scocco ironiskt.

I samband med den senaste PISA-undersökningen framhöll OECD att de svenska friskolorna presterade sämre än de kommunala skolorna om man tog hänsyn till socioekonomiska och andra viktiga faktorer. Det är alltså inte driftsformen som avgör en verksamhets effektivitet.

– Det finns en bedövande enighet i forskningen kring detta. Det handlar inte om enskilda studier utan metastudier som utvärderat hundratals studier. Även Reepalu-utredningen har i en forskningsgenomgång kommit fram till samma slutsats, säger Sandro Scocco.

Man ser inga effektivitetsfördelar i privata verksamheter jämfört med offentliga.

Kan finnas positiva effekter

Däremot kan det finnas positiva effekter av att statsmakterna har ett tillåtande regelverk för olika typer av pedagogik och olika sätt att organisera och utveckla verksamheten.

– Men det kräver inte att man konkurrensutsätter skolan och tillåter aktiebolag att verka. ▶

Sandro Scocco är chefsekonom på tankesmedjan Arena Idé.

Skolverket har konstaterat att systemförändringarna drivit på segregeringen.

Det är en helt annan frågeställning. Det krävs varken marknad eller aktiebolag för att tillåta alternativa skolformer inom ett nationellt skolsystem.

Det danska kommunforskningsinstitutet har gått igenom närmare 4000 studier som gjorts om privatiseringarnas effekter. De fann inga forskningsrelaterade belägg för kostnadsbesparingar eller kvalitetshöjningar som en följd av privatiseringar inom den sociala sektorn. De fann heller inga belägg för höjd kvalitet inom den tekniska sektorn, men troligen viss kostnadspress. Sandro Scocco är kritisk mot dem som hävdar att det är oväsentligt om företag gör vinst på verksamheten, att det enda viktiga är att de levererar bra verksamhet av hög kvalitet.

– När man försöker kontrollera kvalitén i mycket komplexa verksamheter så tenderar kontrollapparaten att växa och sluka mycket pengar som tas från verksamheten. Dessutom är hela poängen med ett marknadssystem att det ska sålla bort dålig verksamhet. Men så fungerar det inte i sjukvård, skola eller omsorg. Det går inte att förlita sig på marknadsmekanismen, eftersom brukare inte har den information de behöver för att göra rationella val.

Svårt att utvärdera

Det är även svårt att utvärdera alla effekter av att privatisera till exempel skolan. Allt visar sig inte på elev- eller skolnivå.

– Skolverket har konstaterat att systemförändringarna drivit på segregeringen av skolan, var ska den kostnaden bokföras? I nationalekonomin kallas detta externa effekter. Om systemet kräver långtgående och kostsamma kontrollmekanismer för att mäta kvalitet och riggade kösystem för att undvika asymmetrin i systemet undrar jag vad vi ska ha marknaden till?

Ett argument för privata vinstdrivna skolor har varit att de ger människor valfrihet.

– Att välja skola är inte med nödvändighet kopplat till ett marknadsbaserat friskolesystem med aktiebolag. Det är en helt annan frågeställning. Vi kan ha val och kösystem inom ett helt offentligt system – om vi nu skulle vilja det.

Ett exempel på att det är möjligt är Danmark där 22 procent av skolorna är privata och fristående. Däremot tillåts de inte ta ut vinst och det finns krav på föräldrarepresentation i styrelserna. Många skolor har startats av föräldragrupper och de flesta har en särskild pedagogisk inriktning.

Brist på variation

Ska ett valsystem ha ett värde måste aktörerna kunna erbjuda en varierad flora att välja på för brukarna. Det har inte företagen i dag. I en reglerad marknad som sjukvård finns visserligen olika huvudmän men tjänsternas innehåll skiljer sig inte nämnvärt.

– Bristen på variationen gör att folk inte bryr sig. De går till närmaste vårdcentral.

Inom vård, omsorg och skola har ett antal koncerner tagit över en allt större del av marknaden. Den koncentrationen tror han kommer att fortsätta. Och marknaden kommer likriktas ytterligare. Koncentrationen kommer dessutom förskjuta makt från de folkvalda till företagen.

– Det kan man se inom sjukvårdssektorn i USA. När marknaden domineras av några få starka koncerner blir det väldigt svårt att reformera systemet. Dessutom blir det svårt att veta hur mycket pengar som går till enskilda skolor eller andra driftställen. Företagen kan i stor utsträckning själva visa upp vilken vinst de vill genom internprissättning av till exempel lån och konsulttjänster.

I slutet av mars presenterade Per Molander, tidigare generaldirektör på Inspektionen för socialförsäkringar och expert på förvaltningsfrågor, studien *Dags för omprövning*, som han gjort på uppdrag för statliga Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, ESO. Hans slutsatser efter att ha studerat svensk och internationell forskning är att privatiseringarna inom offentlig sektor inte har lett till vare sig ökad effektivitet, bättre kvalitet eller lägre kostnader. Han menar att det nu är dags för en omprövning. Bland annat föreslår han att skolan förstatligas och att de privata skolorna och skolverket avskaffas.

TEXT & FOTO: HASSE HEDSTRÖM

Ett mentalt reningsverk

Anneli Jordahl

Författare och litteraturkritiker

När det händer förfärliga saker är det lätt att fastna i ett undergångstänkande. Ältande av ett före och efter. Hur hade världen sett ut om inte..?

Hur hade Sverige sett ut om det fortfarande fanns en bostadspolitik som gjorde att det byggdes lägenheter för alla plånböcker. Om bostadsglesa områden – exempelvis kring Karlaplan och Gärdet - tätades till ordentligt med nybyggen. Om glesbygdspolitiken blev en fråga politikerna slogs om. Norrmännen har lyckats med landsbygdens infrastruktur. Varför misslyckas vi?

När jag växte upp immigrerade många finländska arbetare till Sverige. Nu skatteskriver sig finska miljardärer i Sverige, eftersom Socialdemokraterna avskaffat förmögenhetsskatten.

Varför ränner vårt relativt jämlika samhälle in i sin totala motsats? Det demonstrativt nyliberala Sverige med elitskolor och fattigskolor förvånar världen.

Före och efter jag stirrar på ett foto taget på Hjärlups bibliotek i Staffanstorps kommun. Just de här stunderna - på något av landets alla vackra bibliotek - får jag för mig att varje människa vill väl. Att varje politiker vill skapa ett samhälle med så många mötesplatser som möjligt där medborgarna kan samlas, lyssna, diskutera, ja tänka tillsammans.

Den här kvällen samtalade jag med författaren och kulturskribenten Jenny Maria Nilsson om min senaste roman *Som hundarna i Lafayette Park*. Den handlar om en argsint kvinna på landsbygden. Jeanette tycker att samhället fullständigt sparat ur. Hon litar bara på sin hund.

Får för mig att våra ansikten på fotot är anmärkningsvärt ljusa. Får för mig att vi utstrålar en sorts godmodighet. Bibliotekarien tog bilden i samma stund som Jenny Maria Nilsson säger. "Det här är en speciell kväll. I morgon bitti vet vi vem som blir USA:s nya president."

Uppvaknandet på hotellet i Lund. Känslan av kompakt politiskt mörker.

Nu har det gått ett halvår och jag har min överlevnadsstrategi. Jag samlar ihop det oväntat godartade som stundom inträffar. Som ett mentalt reningsverk fungerar mina listor på det icke förutsägbara.

När Anna Kinberg Batra fattade Jimmy Åkessons hand drabbades jag återigen av politisk vanmakt. Föreställde mig deras kulturpolitik. Ett moras av nedlagda

"Varför ränner vårt relativt jämlika samhälle in i sin totala motsats? "

bibliotek, strypta bidrag till kulturtidskrifter, till fria teatergrupper. Noll support av musik som inte är direkt anpassad för Mello.

Samtalen om flyktingpolitiken vågade jag inte ens tänka på.

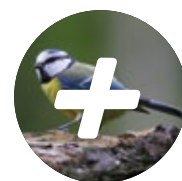
Så kom resultatet. Moderaternas fall. Den handskakningen blev ödesdiger. Flirten ett fiasko. Hopp tändes.

Nu hoppas jag att lastbilsattacken på Drottninggatan inte leder till stegrad rasism. Det oväntade kan nämligen ske.

I Dagens Nyheter (9/4) skriver Maciej Zaremba om en forskningsrapport i Frankrike som berättar att fransmännen är mindre rädda för muslimer i dag än de var före massakrerna på Charlie Hebdo, Bataclan och Nice.

Jag instämmer i Zarembas slutsatser. Det tog århundraden att skapa det relativt jämlika Sverige. En terrorist kan döda människor, men inte bomba ett välfärdssamhälle i bitar.

Vi är själva ansvariga för våra destruktiva handlingar.

Vår fåglarna

Tack för musiken!

Sossarna

Socialdemokraternas nej till amnesti för ensamkommande barn.

FOTO: SVT/TT

Eira Söderberg

Brottet var kvinna. Glöm henne aldrig!

I år fyller Vänsterpartiet hundra år. Med anledning av detta publicerar vi ett utdrag ur boken *Ett kollektiv av röster – 100 år av kvinnohistoria*. Denna gång om Ådalen och Eira Söderberg, kvinnan som dödades av militärernas kulor.

Det finns mycket skrivet om händelserna i Ådalen den 14 maj 1931 då militär besköt fredliga demonstranter som stödde de strejkande pappers- och sågverksarbetarna vid Marmaverken. Därför ska jag inte skriva den historien igen. Jag ska inte skriva om de fyra unga männen, Erik Bergström, Viktor Eriksson, Evert Nygren och Sture Larsson som föll offer för militärens kulor den Kristihimmelsfärdsdagen. Jag ska inte skriva om att upprinnelsen till konflikten mellan arbetare och sågverksägare var att bolagsledningen sänkte lönerna. Jag ska inte skriva om paniken i folkmassan, om smattret från soldaternas vapen, om dammet från landsvägen och de skenande hästarna, om blodet eller rikoschetterande kulor. Jag ska inte skriva om efterspelet där ingen av befälhavarna fällades i domstol. Jag ska inte skriva om de djupa sår skotten i Ådalen orsakade, om hur livet ändrade riktning för de anhöriga till dödssoffren, om Signes posttraumatiska dödsförfärd, om klassmotsättningarna eller den politiska kampen om vem som äger rätten att tolka historien.

Eira Karolina Söderberg föddes 1910 i Gudmundrå utanför Kramfors. Mamma Emma var 42 år och Eira var yngst i en syskonskara av sju barn. Pappa Petrus var sågverksarbetare. Kanske var han en av de strejkande. Uppgifterna om vad Eira gjorde går isär. Hon omnämns både som fabriksarbeterska och som hemmadotter. Det troligaste är att hon gick en kort tid i skolan och sedan arbetade. Familjen Söderberg bodde i en av arbetarlängorna på Svanö. Eira var medlem i Sveriges kommunistiska ungdomsförbund (SKU), föregångare till Ung Vänster. Väninnan Majken uttrycker engagemang med Eiras röst; ”Hemma är vi alla kommunister. Pappa och mamma är kommunister, pojkarna är det och jag är det och hade vi en katta så vore hon kommunist också!”

Ville inte demonstrera

Hennes bröder skulle gå med i demonstrationen mot strejkbrytarna som låg förlagda nere i Lunde. Det hade varit folksamling och både sten och brandbomber hade kastats i Lunde dagen innan. Eira tyckte det var otäckt och nu ville hon inte gå. När kamraterna Majken och Signe kom hem till henne på Kristihimmelsfärdsdag bjöd mamma Emma på kötsoppa med klimp. Eira ändrade sig. De gick först till Eiras syster Emy i Strömnäsviken. Emy berättar om tre unga kvinnor, fladdrande och förväntansfulla i blå kappor och hattar med vita bräm. Eira tvekade igen men Majken och Signe var så uppspelta. Det gick rykten om de-

monstrationståg. Det skulle bli kul att titta på! Och så var det vackert väder. De gick skogsvägen ner till Lunde, över berget. I Lunde stod en ryttarpatrull på vägen och de pratade och skojade med pojkarna som satt på hästarna. Sen gick de upp mot Folkets Hus och då hördes demonstrationståget på håll.

Eira blev rädd igen. Hon ville gå över vägen och upp i berget, ovanför gårdarna. Där skulle de se bra och samtidigt vara säkra. Men då ropade fröken Brunberg, deras lärarinna från småskolan, att de skulle komma upp och ställa sig på hennes gård. Där skulle det inte vara någon fara. När demonstrationståget kom gick allt väldigt fort. Majken hörde att de började skjuta. ”Det lät som när åskan börjar gå och så var det underliga ljud i luften”. De blev rädda och skulle springa därifrån när någon bakom henne skrek gällt som ett djur. När Majken vände sig om låg Eira på marken. ”Jag sprang tillbaka för att hjälpa upp henne, men då jag lyfte henne så stjalpte ju ögonen i henne” berättar Majken för Birger Norman i boken Ådalen 31. Andra ögonvittnen berättar om en flicka i vit klänning som föll i hop med blodet forsande nerför benen.

Avled i skräddarens hus

Hon levde fortfarande när folket bar upp henne till övervåningen på skräddarens hus. Där höll någon en spegel mot hennes mun men det kom ingen andedräkt. Eira var död, 21 år gammal. En kula hade passerat genom Signes nya kappa och träffat Eira i underlivet. Hennes bror, Edvin, öppnade fönstret och skrek åt militärerna. Mamma Emma föll ihop på vägen ner mot Lunde när hon fick beskedet. Insvept i ett lakan på ett sofflock som någon lånat ut kom hennes dotter hem med färjan den kvällen.

21 maj 1931 begravdes Eira tillsammans med tre av de fyra skjutna männen i en gemensam grav. En svart vit stumfilm har dokumenterat begravningsföljet. Standar, fanor och tusentals kostymklädda allvarliga, mest unga män. Kvinnor i ljusa, åtsmitande 1930-tals hattar. Kvinnorna tittar blygt in i kameran. Fyra kistor som bärs upp på ett podium. I en av dem ligger Eira.

Graven på Gudmundrå kyrkogård i Kramfors har en platta med Erik Blombergs dikt: ”Här vilar en svensk arbetare. Stupad i fredstid. Vapenlös, värnlös. Arkebuserad av okända kulor. Brottet var hunger. Glöm honom aldrig.”

Vackra ord som på ett mycket enkelt men talande sätt beskriver de demonstrerande arbetarnas utsatthet och maktens överhet. Ord som ger en röst till arbetare genom alla tider och över hela världen. Men inte ett ord avslöjar att det i graven vilar en kvinna.

ANASTASIA SWÄRD

Landet runt

Landet runt

Pajalas första kvinnliga kommunalråd

Rött träffade Pajalas första kvinnliga kommunalråd för att prata om gruvan, Pajala och om att vara kvinna i politiken.

Det har varit turbulent i Pajala de senaste åren – både i politiken och i näringslivet. Nyheterna om gruvbolaget Northlands skumpiga väg mot nedläggning fick spridning över hela Sverige. De politiska turerna nådde inte lika långt, men efter en tid med interna stridigheter hos Socialdemokraterna fick Pajala sitt första kvinnliga kommunalråd. Det är Vänsterpartisten Anna Kumpula Kostet, som efter en uppgörelse med Socialdemokraternas fullmäktige-grupp, delar på posten med Jan Larsson (S).

Hur känns det?

– Bra. I början av 2000-talet sa en före detta kollega att Pajala får sitt första kvinnliga kommunalråd tidigast 2018. Jag slog det med ett år, säger Anna Kumpula Kostet när Rött träffar henne.

Det är en kommun med stora utmaningar Kumpula Kostet tar över. Att gruvan

la ner fick arbetslösheten att skjuta i höjden. Pajala gick från att ha bland den lägsta arbetslösheten i landet till en av de högsta. Detta belastar även offentlig sektor och kommunen står nu inför stora besparingar.

– Vi lever över våra tillgångar och behöver spara 22 miljoner fram till 2020. Man har inte förändrat storleken på offentlig sektor i samband med att kommunen minskat. Under gruvtiden fanns det en förhoppning om att vi inte ska behöva skära ner, så då körde man på. Nu måste vi tillbaka till verkligheten.

Men allt är inte besparingar. Det finns planer för gruvan och det pratas både om en nyöppning, och om att bygga en forskningsstation för gruvindustrin i den gamla gruvan. Något Kumpula Kostet välkomnar.

– Jag är positiv till gruvan. Den rena gruvnäringen sköter ju sig själv, men sen måste vi ju vidga det övriga näringslivet,

FOTO ELISABETH GUSTAFSSON

så att fler näringar kan dra nytta av en stark basindustri.

Ibland talas det om Norrland som en koloni, där företag utifrån flyger in personal och ut material.

– Självklart ska vi jobba hårt för att visa folk att här kan man bo, så det inte blir så att folk flyger in och jobbar på veckorna och sedan flyger hem på helgen och inte betalar skatt. Vi har hunnit få klart de bostäder och servicefunktioner som byggdes i samband med Northland. Det går att bo här, det vill vi visa.

– Det har inte varit några stora inskränkningar på rennäringen, eller ovärderliga markresurser i samband med gruvbrytningen. Det är myrmark och det har vi mycket av, avslutar Anna Kumpula Kostet.

Maria Carlsson

POLITISKT SPRÅKKAFÉ

Vänsterpartiet i Borås anordnar språkkafé och föreläsningar. Läs mer på sida 4.

Rött pratar bondgård och politik i Skinnskatteberg

På gården några minuter från Skinnskattebergs järnvägsstation pickar de färgglada kinesiska hönsen på marken och fåglarna kvittrar glatt mot den ankalkande våren.

Här bor Christine Bagger som på några år tagit på sig en hel drös med uppdrag i Vänsterpartiet.

Läs mer på nästa uppslag.

FOTO AGNES STUBER

Internationalen + motormuller = sant. Åtminstone i Mora.

Lagom till dess att gatorna sopats mullrar åken fram genom stan. Amerikanare, sportbilar och motorcyklar, kanske en och annan epa-traktor.

På första maj i år arrangerar Vänsterpartiet Mora cruising. Rött tog ett snack med David Örnberg, ordförande i Vänsterpartiet Mora, inför arbetarrörelsens högtidsdag.

– Vi har haft en tanke på att göra detta i många år. Vad det handlar om är att lyfta arbetarkulturen, såsom hobbyfordon. Vi är ett arbetarparti och arbetarkulturen är en del av den. Jag tycker ibland att vänstern är dåliga på att fånga upp detta.

Blir det några plakater på bilarna?

– Jag tror inte att det kommer bli några plakater på bilarna direkt, men det är klart att de som kommer förväntas dela våra värderingar. Därför har vi till exempel förbjudit sydstatsflaggan.

– Vi kommer även ha en utställning på torget och där kommer jag att hålla tal. Kanske gör vi ett seminarium om hur hobbyfordon kan bli mer miljövänliga, avslutar David Örnberg, ordförande för Vänsterpartiet i Mora.

Vill du veta hur firandet i Mora blev? Besök Rött på webben!

VÄNSTERDAGARNA

Nu börjar det bli dags att anmäla sig till Vänsterdagarna. Läs mer på sida 27!

Berit vann!

I förra numret av Rött träffade vi Berit Grundström, 86 år, som tillsammans med övriga boende på Gustavsgården på Värmdö kämpat för att behålla äldreboendet i kommunal ägo. Nu har de vunnit.

I början av hösten 2106 meddelade politikerna i den alliansstyrda kommunen att de ville privatisera Gustavsgården på grund av stora ekonomiska underskott i vård och omsorgsnämnden. När Berit Grundström och övriga boende fick reda på privatiseringsplanerna satt de i det gemensamma fiket på Gustavsgården.

– Vi blev bestörta och bestämde oss för att starta en namninsamling och demonstrera utanför kommunhuset med våra rullstolar och rullatorer.

Sagt och gjort, i mitten av oktober hade de fått in 1 200 under-

FOTO LIV EVELAND SMÖGEN

skrifter och tillsammans gick och rullade de ner mot kommunhuset, ett stenkast från Gustavsgården.

Protesterna gav effekt

Berit är veteran i demonstrations-sammanhang, hon har varit aktiv i Vänsterpartiet sedan 1972, men för andra var det första gången de demonstrerade. Och protesten hade effekt på politikerna, som svängde i frågan.

När det positiva beslutet kom var Berit på plats, tillsammans med

företrädare för pensionsföreningarna PRO och SPF. Spontana applåder utbröt i fullmäktigesalen.

– Vi applåderade trots att man väl inte får det. Det kändes så skönt att se att det faktiskt går att påverka. Lokaldemokrati, ler Berit.

Får du ta igen dig nu?

– Ta igen mig vet jag inte, det finns alltid något som behöver göras när världen ser ut som den gör, säger Berit Grundström, 86.

Maria Carlsson

Leriga stövlar i kommunhuset

Christine Bagger har bott i Skinnskatteberg sedan 2008. Innan dess hade hon och hennes föräldrar en ännu större gård i Gisselås, utanför Strömsund.

Christine Bagger är lantbruksintresserad sedan barnsben. Men på senare år har hon också blivit en politiker att räkna med. Hon har flera politiska uppdrag både på kommun- och distriktnivå. Och målet är solklart:

Christine Bagger ska in i riksdagen.

På gården i Skinnskatteberg, nordväst om Västerås, pickar de kinesiska hönsen på marken och fåglarna kvittrar. Våren nalkas runt det faluröda huset. Här bor Christine Bagger som på några år tagit på sig en hel drös med uppdrag i Vänsterpartiet. Hon kom in i politiken på grund av Reinfeldt och Alliansen.

– Alla orättvisor, den försämrade a-kassan, jobbskatteavdragen, FAS 3, jakten på sjuka – det blev bara sämre för de som redan hade de dåligt ställt.

Först gick Christine Bagger med i Socialdemokraterna, men när Håkan Juholt petades fick hon nog och lämnade partiet. Istället blev hon aktiv i Vänsterpartiet där hon genast kände sig mycket mer välkommen och hörd.

Under valet 2014 var hon på ett årsmöte för Vänsterpartiets partiförening i Skinnskatteberg – och halkade in på kommunlistan.

– Efter valet fick jag en plats i miljö- och byggnadsnämnden. Sen har det bara rullat på.

Och det har rullat på med råge. Idag är Christine Bagger sekreterare för partiföreningen i Skinnskatteberg, ledamot i distriktsstyrelsen för Västmanland, ledamot i miljö- och byggnadsnämnden, ledamot i kommunstyrelsen, ersättare i kommunfullmäktige och hon sitter även med i budgetberedningen.

– Det är ärofyllt, framförallt att sitta i kommunstyrelsen. Man kan säga vad man tycker och förhoppningsvis lyssnar de på en. Det är drivkraften, säger hon.

I Skinnskatteberg är de rödgröna större än Alliansen, ändå är det Alliansen som styr med hjälp av Sverigedemokraterna.

– Det är konstigt att till exempel Liberalerna säger att de inte ska styra med hjälp av SD, men sen gör deras partiföreningar exakt det. Det är väldigt obehagligt.

Christine Bagger beskriver sig själv som självständig, nyfiken och envis. Och envisheten är ett stort plus i politiken. Hon är inte någon som ger upp.

– Jag lämnade in en motion om HBTQ-certifiering av kommunen som nyligen fick avslag. Nu försöker jag driva det på andra sätt och kommer att framföra det i kommunfullmäktige. Jag vill också få med mig sossarna och förhoppningsvis kan vi få med det i budgetberedningen, det är ju inte en stor kostnad. Jag tycker det är viktigt, vi behöver en likabehandlingsplan, säger hon bestämt.

Tillgänglighet och solidaritet

Christine Bagger har ett starkt rättvisepatos. Hon driver flera frågor som har med tillgänglighet och solidaritet att göra i kommunen. En aktuell fråga är minoritetsflaggning på flaggdagarna. Men ibland tar motionerna väldigt lång tid på sig.

– Det går inte fort i den här kommunen med Alliansstyret. Borås har fått igenom minoritetsflaggning, men här i Skinnskatteberg har det gått ett år sen jag lämnade in motionen och den har fortfarande inte behandlats.

I distriktsstyrelsen är hon med i en kampanjgrupp som påbörjat ett

Det går inte fort i den här kommunen.

På 16 hektar

På gården odlar Christine massvis med olika växter, mycket ätbart.

Hönsen är en kinesisk sort kallad Ras Brahma:

– Jag vill ha en mixad grupp med olika färger. Det ska vara mångfald!

På bilden i nedre högra hörnet visar Christine Bagger upp frön från spånadslinet hon odlar.

länsövergripande arbete för att hjälpa de tio partiföreningarna som finns i distriktet. Hon är också med i arbetet att föra samman distriktet och partiföreningarna mer, något som sätts igång nästa år.

– Vi behöver knyta distriktet närmare partiföreningarna, så distriktsstyrelsen inte blir så isolerad. Det ska vara en enhet. Vi har åkt runt och träffat alla partiföreningar vilket har varit jätteroligt!

HBTQ och jordbruk

I ett större perspektiv vill Christine Bagger jobba med HBTQ- och jordbruksfrågor:

– Jag vill till exempel driva transpersoners rättigheter men också andra HBTQ-frågor. Sen vill jag jobba med jordbruksfrågor. Att få mer närodlat och fler småbruk. Vi lever farligt med jordbrukspolitiken idag, det är inte bra med så stora enheter. Om det skulle hända en katastrof av något slag kan det slå ut hela jordbruksenheten.

All tid utöver politiken går åt att vara ute hos djuren och ”pula i jorden”. På gårdens 16 hektar bor det bland annat 23 tackor, fem lamm, två baggar, två katter, en hund och ett 60-tal färgglada kinesiska höns.

– På gården ser man direkta resultat. I politiken finns inga direkta resultat, det går långsamt, säger Christine Bagger och ser ut över gården.

Hon säger att hon kommer behöva sälja några av tackorna eftersom politiken kräver så mycket av henne. Ett beslut som inte är lätt, då det uppstår ett starkt band till djuren.

– De är ju mina tjejer. Men politiken tar väldigt mycket tid.

Och politiken behöver få ta mycket tid. För Christine Bagger drömmar om att komma in i riksdagen.

– Jag har redan provsuttit Stig Henrikssons stol när han visade oss runt i riksdagen. Då sa jag till Stig att jag lämnar fan inte den här stolen, säger hon och skrattar.

TEXT & FOTO: AGNES STUBER

Tips! Du kan läsa mer om Christine Bagger i Hans Lindes text i Vänsterpartiets jubileumsbok ”Ett kollektiv av röster – 100 år av kvinnohistoria”.

Dags för Vänsterdagarna!

I höst är det dags för Vänsterpartiets största arrangemang vid sidan av kongressen; Vänsterdagarna. Emil Broberg är ansvarig för programgruppen.

Vänsterdagarna har på kort tid vuxit från att främst ha varit en angelägenhet för aktiva i kommun- och landstingspolitiken, till att bli ett av partiets största arrangemang. I år är det större än någonsin.

– Från början var det några hundra som åkte på arrangemanget, nu räknar vi med ungefär 1 300 deltagare. Med Vänsterdagarna vill vi stärka partiet både politiskt och organisatoriskt, säger Emil Broberg.

Det är inte enbart antalet deltagare som ökar, så gör även antalet internationella gäster. I år kommer internationellt kända personer såsom myntaren av begreppet prekariatet, Guy Standing, och de båda författarna till boken Jämlikhetsanden, Richard Wilkinson och Kate Pickett, till Malmö.

Att det är ett år till valet kommer att märkas enligt Emil Broberg.

– Detta är uppladdningen inför valrörelsen. Om du vill vara aktiv i valrörelsearbetet bör du komma till Malmö. Du kommer få kunskaper i allt från hur du planerar och lägger upp en valrörelse, till fakta om vad vi tycker i sakfrågor.

FOTO: LOSTIN GARCIA

Prekariatets myntare till Malmö

Prekariatet som begrepp dök upp i början av 2000-talet och satte fingret på den stora och växande globala samhällsgrupp som bor och arbetar under prekära förhållanden. Mannen som myntade begreppet i dess nuvarande betydelse heter Guy Standing och i höst kommer han på besök till Vänsterdagarna i Malmö.

Du har ju sagt att prekariatet är en farlig klass. Varför är den det?

– Det jag benämner som prekariatet är uppdelat i tre fraktioner, där den gemensamma nämnaren är att de lever under prekära förhållanden.

Den första fraktionen är ofta underutbildade och tenderar att komma från arbetarklassområden. Det är en grupp som brukade rösta socialdemokratiskt eller kommunistiskt, men som har gått över till att rösta på auktoritära populisterna såsom Trump, Sverigedemokraterna, Wilders och Le Pen.

Den andra delen består av migranter, minoriteter och andra grupper som befinner sig i botten av samhällstegen. Dessa känner sig berövade sina medborgerliga rättigheter och känner sig inte som medborgare eftersom de inte behandlas som medborgare. Den tredje delen av prekariatet är välutbildade personer, som fastnat i prekariatet och som letar efter, eller är öppna för, en progressiv

politik, men som inte hittar det i de gamla, trötta Socialdemokraterna. Gruppen i sin helhet är rastlös och vill ha förändring. Progressiva politiker gör ett stort misstag när de inte adresserar detta och erbjuder en agenda för ökad ekonomisk säkerhet.

Hur hänger prekariatet samman med ojämlikhet?

– Ojämlikhet och osäkra inkomster har djupgående och ogynnsamma effekter på samhället, på den mentala hälsan och ekonomisk utveckling. Växande ojämlikhet föder intolerans, ekologiskt förfall och rasism. Även om Sverige är berömt för sin relativt låga ojämlikhet, så är dessa dagar över och ojämlikheten har vuxit snabbare än i andra höginkomstländer. Men detta är också en global trend och reflekterar den globala klasstrukturen. En bieffekt av ojämlikheten är ett växande prekariat.

Finns det möjlighet till förändring?

– Inkomstdistributionssystemet har oåterkalleligt brutits sönder under den andra halvan av 1900-talet, men självklart är det möjligt att vända den växande ojämlikheten och det kan göras utan att skada den ekonomiska eller sociala utvecklingen. Men till det behövs modigt politiskt ledarskap som genuint vill minska klyftorna och som ger det hög prioritet. **/M.C.**

När är Vänsterdagarna?

Vänsterdagarna äger rum den 30/9 - 1/10 2017. Fredagen den 29/9 blir det nätverksträffar och kulturkväll för dig som kommer redan på fredagen. Du anmäler dig till den nätverksträffen du vill delta på.

Var hålls Vänsterdagarna?

Vänsterdagarna äger rum i Malmö för tredje gången i rad!

Var ska du anmäla dig?

Anmäl dig på <http://vansterdagarna.vansterpartiet.se>

När ska du anmäla dig?

Anmälan öppnar den 15 maj 2017 och stänger den 16 juni 2017.

Vad kostar det att vara med på Vänsterdagarna?

Priset för att delta i konferensen inklusive kulturkvällen och nätverksfredagen är 1390 kronor. En festbiljett till den stora Vänsterfesten ”Oh what a circus!” på lördagskvällen kostar 100 kronor och bokas vid anmälan.

Mer information:

Du hittar mer information på www.vansterdagarna.vansterpartiet.se och Vänsterpartiets Facebook.

Boende och resa

Eftersom det är flera stora arrangemang i staden samtidigt är det viktigt att du bokar ditt boende och resa i god tid. Boende bokas vid anmälan till Vänsterdagarna.

Vill du gå på Vänsterdagarna?

Elisabet Lagerfors har arbetat på förskola i elva år och tycker de stora barngrupperna är ett allvarligt problem.

Utarmande arbetsvillkor på förskolan

I förskolan är personalstyrkans storlek oförändrad, samtidigt som barngrupperna bara växer.

– Barnen har rätt till en bättre verksamhet och vi har rätt till en bättre arbetsmiljö, säger Elisabet Lagerfors som har arbetat som förskolelärare i elva år.

Inne på Le Petit Café i Göteborg ljuder funkig sjuttiotals-musik som dämpas något av de tunga sammetsgardinerna. Förskoleläraren Elisabet Lagerfors har kommit direkt från jobbet. Vi slår oss ner i senapsgula soffor och ser tisdagsrusningen maka sig fram ute på Linnégatan. Elisabet Lagerfors har promenerat hit från sin arbetsplats.

– Det här har varit en bra dag, säger hon med ett ansiktsuttryck som är lika delar glatt som förvånat.

Elisabet Lagerfors har arbetat som förskolelärare i elva år. Idag jobbar hon i en kommunal förskola i området Majorna/Linné, där barngruppen består av 36 barn. Elisabet Lagerfors berättar att vistelsetiden för barnen har ökat under de senaste åren, jämfört med när hon började.

– Barnen stannar längre nuförtiden, eftersom föräldrarna jobbar så mycket, säger hon och rör om i sitt kaffe.

I höstas gick det att läsa om Elisabet Lagerfors förskola i flera olika medier. Då hade hon och hennes kollegor varit tvungna att skicka hem barn, eftersom grupperna var så stora att de inte kunde garantera barnens säkerhet. Flera andra förskolor i Majorna/Linné var också drabbade. Sedan dess har läget förbättrats, men barngrupperna är fortfarande för stora.

– Det här skulle kunna vara en helt fantastisk verksamhet, men det blir i många situationer reducerat till barnpassning.

Även om det har blivit lättare att få in vikarier nu jämfört med i höstas, så innebär det inte att förskolan har samma personalstyrka som när ordinarie personal är på plats.

– Arbetsbördan ökar dramatiskt även om vi får in en vikarie, eftersom de oftast inte vet om rutinerna. Och vissa personer är inte lämpade att arbeta med barn överhuvudtaget, säger Elisabet Lagerfors och skakar på huvudet.

Arbetsmiljön påverkar även privatlivet. Elisabet Lagerfors berättar att hon har blivit mer känslig för ljud och inte längre orkar

"Vissa helger undviker jag att träffa folk."

lyssna på musik på vägen hem från jobbet. Hon märker även av många fysiska tecken, som stelhet i ryggen och mer huvudvärk nu än tidigare. Det är inte ovanligt att detta håller i sig under hennes lediga tid.

– Vissa helger undviker jag att träffa folk, för jag orkar helt enkelt inte.

Får tumma på ambitionerna

Att barngrupperna är såpass stora påverkar både lärarna och barnen. Elisabet Lagerfors beskriver att hon och hennes kollegor får tumma på sina ambitioner hela tiden, eftersom tiden inte räcker till.

– Det finns människor som brinner för detta yrke och vill göra jättebra saker för barnen, men det ges inte möjlighet att utföra det. Det är en katastrof.

Skolverket kom nyligen med nya riktmärken som ska bidra till att förskolan blir bättre både för barnen och de anställda. Tanken är att det ska vara max 15 barn per grupp, beroende på barnens ålder.

– Det som verkligen kommer göra skillnad är just färre barn i grupperna, säger Elisabet Lagerfors med eftertryck i rösten.

– Barnen har rätt till en bättre verksamhet med mer vuxen-närvaro och vi har rätt till en bättre arbetsmiljö.

På Linnégatan plingar ettans spårvagn ikapp med cyklister som försöker undvika snålblåsten. Idag har det varit tre årstider i Göteborg och lagom till att vi skiljs åt skiner solen.

ÅSA FISKÅARE

FAKTA OM ARBETSMILJÖ FÖR KVINNOR:

- Arbetsvillkoren och arbetsmiljön är mer pressad och sämre på kvinnodominerade arbetsplatser.
- Kvinnor har 90 procent fler sjukdagar än män.
- Var femte kvinna som är sjukskriven har en diagnos relaterad till stress.
- Hälften av de anställda i äldreomsorgen har allvarligt övervägt att sluta på grund av dåliga arbetsförhållanden.
- När en av tio män i tjänstemannayrken uppger att de har stora besvär av svår värk uppger en av tre kvinnor i arbetaryrken detsamma.

Källa: Stockholms universitet, Arbetsmiljöverket, LO, Försäkringskassan och SCB.

Underbemannat arbetsliv driver upp ohälsan

En smygande utveckling. Så kallar professorn Gunnar Aronsson det allt intensivare arbetslivet utan möjlighet till återhämtning.

Just nu pågår en diskussion om den ökade sjukfrånvaron, som ökar trots att vi rent medicinskt är friskare och har längre förväntad livslängd. Så vad beror sjukskrivningarna på? Gunnar Aronsson är professor i arbets- och organisationspsykologi vid Stockholms universitet och forskar bland annat om sjuknärvaro och sjukfrånvaro. Han menar att folkhälsan endast delvis blivit bättre.

– Trötthet, sömnsvårigheter och oro har ökat i årtal. Det pekar framför allt mot psykisk ohälsa. Sjukskrivningar med den diagnosen har ju också ökat under många år och ligger idag i topp, säger han.

Försäkringskassan har undersökt vad det beror på och kommit fram till att en mängd faktorer samvarierar och påverkar sjuktalet. Men en faktor är starkare: arbetslivet har förändrats och ställer allt större krav.

Diagnosen utmattningsdepression och den typen av psykiska diagnoser är den vanligaste orsaken till långvarig sjukskrivning. På 1990-talet låg dessa bakom 13 procent av alla sjukfall. Tredje kvartalet 2016, den senaste siffran, var motsvarande andel 50,4 procent. Gunnar Aronsson menar att särskilt kvinnor har svårt att få livet att gå ihop. Två av tre kvinnor jobbar i kontaktyrken, det vill säga yrken där man möter och vårdar människor. De har också den högsta sjukfrånvaron.

Hög belastning

– Socialtjänsten arbetar med tunga frågor och det kan vara svårt att göra sig fri från jobbet. Skolorna har fler elever per lärare och sjukhusen har överbeläggning. Det medför högre belastning. Och jobben med människor går inte att rationalisera på samma sätt som industriarbete, säger Gunnar Aronsson.

Statistik från SCB visar att de anställda i offentlig sektor har nästan 50 procents högre sjukskrivning än anställda i privat sektor.

– Kvinnor har nästan dubbelt så hög sjukfrånvaro som män. Fram till början av 1980-talet var det tvärtom. Då hade

"Kvinnor har nästan dubbelt så hög sjukfrånvaro som män."

männen högre sjukfrånvaro, men sedan har könsskillnaderna bara ökat. Och fram till början av 1990-talet var sjukfrånvaron lägre i den offentliga sektorn än i den privata. Men så infördes styrning med NPM (new public management) och andra styrsystem inspirerade från näringslivet och sjukskrivningarna gick upp i offentlig sektor.

– Den trenden har pågått länge. Det blir allt vanligare att chefer tillsätts som inte är professionella inom yrket. Man styr med allmänna nyckeltal och då tappar organisationen den djupa specialistkunskap som den behöver för att utvecklas.

Brist på återhämtning

En annan förklaring ligger i det högre tempot.

– Mycket av ohälsan har att göra med att folk inte återhämtar sig. Det är en viktig faktor för den psykiska hälsan. Men det verkar inte finnas något att sätta emot jobbintensifieringen.

– Vi har sjuknärvaro, det vill säga att man jobbar fast man är sjuk. En del jobbar på semestern också. Det är en smygande utveckling i alla branscher.

Inom många offentliga yrken råder personalbrist och de extra insatserna som krävs för att kompensera för underbemanning eliminerar återhämtningen.

– Personalbrist är ingenting mystiskt utan uppstår när folk har för lite betalt och när den ansträngning man lägger ner inte motsvaras av belöningar, såväl i pengar som i andra förmåner, förklarar han.

– Vi kan inte se något stopp på det. Det behövs ett kollektivt motstånd mot det som idag är norm på arbetsplatserna. En diskussion.

EVA EKELOF

Kommentar

FOTO DENNY LORENTZEN

Wiwi-Anne Johansson

Socialförsäkringspolitisk talesperson

Skillnaden i sjukskrivningar mellan män och kvinnor är rekordhög och kvinnor tar i genomsnitt ut 90 procent fler sjukdagar än män. Vi bad Vänsterpartiets talesperson i socialförsäkringsfrågor, Wiwi-Anne Johansson, kommentera situationen.

Hur kommer det sig att kvinnor är så mycket mer sjukskrivna än män?

– Vi har en väldigt könsuppdelad arbetsmarknad. Kvinnor jobbar ofta i kontaktyrken, där du handskas med människor. Det är inte samma sak som att bygga en bil, det går inte att rationalisera bort gamla och sjukas behov, även om situationen är pressad och det saknas personal.

– Sedan handlar det om en kombination mellan arbetet och livet utanför. Jobbar du som kvinna en timme mer i hemmet än mannen varje dag så skapar det stress, som kan leda till psykisk ohälsa.

Vad är Vänsterpartiets lösning på detta?

– Vikten av jämställdhet går igen hela livet. Därför är det så viktigt med en individualiserad föräldraförskring, som ett led i att komma bort från att kvinnor tar huvudansvaret för barnen och hemmet. Sedan är bemanningen och arbetsmiljön grunden till att folk ska må bra på jobbet. Vi behöver ledarskapsutbildningar för chefer, så att de klarar av att vara bra chefer.

– Vi vill också ha en flexiblare sjukskrivning. Har du varit sjuk länge kan du till exempel behöva gå upp 13 procent och inte direkt till minst 25 procents arbete, som det är idag. Individens situation måste vägas in mer.

Många kvinnor jobbar inom offentlig sektor där sjukskrivningstalen är höga. Hur kommer man till rätta med problemen där?

– Vi behöver ett stopp på privatiseringen av offentlig sektor. En av riskerna med privatiseringen är att man skär i verksamheten för att pressa kostnaderna och ta ut mer i vinst. Sen sneglar kommunerna på de privata bolagen och tänker att "det är inte rimligt att vi har så mycket högre kostnader än vad de privata bolagen har", vilket skapar en negativ spiral. Därför är vårt krav på att få bort vinster ur välfärden så viktigt.

"Jobbar du som kvinna en timme mer i hemmet än mannen varje dag så skapar det stress, som kan leda till psykisk ohälsa."

Vänsterpartiet pratar ju om sex timmars arbetsdag. Hur kan detta påverka sjukskrivningstalen?

– Det finns goda erfarenheter från sex timmars arbetsdag från bland annat vården, där personalen har blivit mindre stressad och arbetsplatsen blivit mer attraktiv. Om vi ser på äldreomsorgen så är det många som inte kan arbeta heltid som det är. Livet går inte ihop om du ska arbeta delade turer och varannan helg.

Vad finns det för andra lösningar?

– Vi behöver arbeta förebyggande för att förhindra psykisk ohälsa. I Tyskland och Finland har man fått ner sjuktalet genom att göra det lättare att få tillgång till terapi för människor som lider av ångest och depression. Det går inte att enbart se till den fysiska arbetsmiljön och högre bemanning även om det förstås är grunden till ett sunt yrkesliv.

Johannes Anyuru stannar kvar

Johannes Anyuru är aktuell med boken *De kommer att drunkna i sina mödrars tårar*, som utspelar sig i sviterna av ett terrorattentat. Rött träffade honom för ett samtal om förort, klass, tro och vem som egentligen har rätt att skriva en berättelse.

När Johannes Anyuru kommer ut med sin första roman på fem år är det med besked. Han blir hyllad och ord som framtida klassiker nämns i samband med boken. Rött träffar honom på förlaget, Nordstedts på Riddarholmen i Stockholm. Samtidigt som Johannes Anyuru försöker navigera mellan tepåsarna i skålen med tesorter framför sig på bordet berättar han att det är fullt upp med intervjuer och förfrågningar. Alla vill prata med Johannes Anyuru.

– Det är semester för mig att komma till Stockholm och göra intervjuer. Hemma har jag ett litet barn och grejer att ta hand om.

Men det är ingen charter eller veckosemester vi talar om, dagen efter bär det av igen, hem till frun och de fyra barnen. Två dagar senare inträffar terrorattentatet på Drottninggatan i Stockholm.

Johannes Anyurus bok *De kommer att drunkna i sina mödrars tårar* inleds med just ett terroratten-

tat, mot seriebutiken Hondos. I boken får vi följa en flicka som sägs vara från framtiden, hon rapporterar om vad följderna blir av attentatet: Snaran dras åt runt halsen på den grupp som kollektivt beskylls för dådet – det blir en hetsjakt på muslimer, grundad i hat. Johannes Anyuru har i intervjuer genomgående varit tydlig med att bokens fiktiva framtid är verkliga förslag idag; i boken har koranen en blågul framsida, muslimer tvingas ha medborgarkontrakt, halal- och kosherkött är förbjudet och de som inte lyder stängs in i någon form av interneringsläger i den fiktiva förorten Kaningården. Men hur bemöter man då den typen av reptilhjänelösningar och islamofobi som i boken blir effekten av att terrorattentatet sker? Genom att vägra ge upp tanken på det öppna samhället, skriver Johannes Anyuru i Dagens Nyheter några dagar efter attacken på Drottninggatan.

Kaningården, en av de platser som förekommer mest frekvent i boken, är en blandning av platser

"Är det inte ett problem att det är människor som befinner sig på gränsen till en erfarenhet som hela tiden berättar om den?"

som Johannes Anyuru själv bott eller arbetat i. Det är områden som ofta beskrivs som betongförorter, där brott är vardag och där moralpoliser går runt på gatorna och hindrar människor, främst kvinnor, från att leva som de vill.

– Islam och förorten är begrepp som nästan håller på att nästan kollapsa till en enhet och det gör att förorten ses som en viss sorts plats. Det blir en plats som bebos av bilder och föreställningar som ganska sällan besöks av människor som gör sig de föreställningarna. Sedan så existerar de fenomenen också, men inte enbart. Men jag upplever inte att jag skrivit om förorten på det sättet, eller att jag ens skrivit om förorten. Den förort som figurerar mycket i romanen är påhittad och en blandning av platser där jag bott och där jag jobbat.

Klassamhälle i miniatyr

Vi kommer in på den omgivande staden, innanför och runt områden som Araby och Biskopsgården. En sak som skiljer sig mellan de mindre och de större städernas ytterstäder och miljonprogramsområden är att höghusområden ligger närmare villorna.

– I Växjö finns ett miljonprogramsområde, Araby, som är så stort att det räknas in i de platser som blir kallade för no go-zoner när man räknar upp problem- och utanförskapsområden. Det var där jag växte upp. Det som skiljer Araby från storstädernas förorter är att villorna ligger nära och du ser att det finns andra världar och de är tillgängliga på ett annat sätt, horisonten är mycket trängre i till exempel Biskopsgården. För mig var det aldrig konstigt att se att andra människor har segelbåtar eller går i scouterna. Jag hade en massa klasskompisar som bodde i radhus och i villa. På gott och ont är det ett klassamhälle i miniatyr.

Men det är inte bara horisonten som spelar roll i hans egen klassresa, menar Johannes Anyuru. Även det faktum att hans mamma var utbildad socionom kan ha spelat in. Och det är den bakgrunden som gjort att han länge funderat på vilken typ av berättelser han kan göra anspråk på att skriva.

– Jag gjorde en klassresa och förlorade därmed rätten att berätta om mitt ursprung. Jag har funderat mycket på det där. Var jag någonsin förortsförfattare? Är det verkligen förort, den platsen jag kommer ifrån? Och är det inte ett problem att det är människor som befinner sig på gränsen till en erfarenhet som hela tiden berättar om den, istället för de som befinner sig mitt i?

– Jag befinner mig inte i hjärtat av en arbetarklasserfarenhet och har aldrig gjort det. Inte ens när jag bodde i ett höghus med en ensamstående mamma befann jag mig i mitten av det, därför att alla jag kände såg att jag var annorlunda, att jag inte skulle fastna där, eftersom min mamma var socionom och jag var duktig i skolan och inte hade de problem som andra runt om mig hade. Jag lyckades undvika att bli tagen av polisen, jag gjorde inte sådana grejer man blir tagen av polisen för. Men denna bok är ren fiktion, det har gjort den annorlunda att skriva än mina tidigare böcker.

En bit in i vårt samtal knackar det på dörren. Norstedts litterära chef, Håkan Bravinger, sträcker in huvudet och vill byta några ord med Anyuru. Hans bok ska ut som bokklubb sbok och nu ska kontrakten skrivas på. Maskineriet runt Anyuru rullar på. Men det är inte någon författare från periferin som plötsligt har hamnat i mitten. Ända sedan han debuterade 2003 har det funnits ett intresse för honom. Då etiketterades han med epitetet förortspoet.

– När jag skrev min första bok blev den läst som att den var specifik förortspoesi. Det fanns en enorm längtan efter förortsförfattaren och då blev jag en av dem som hamnade i det facket. Jag tänkte lite naivt att jag skriver universella dikter om det mänskliga tillståndet, jag såg mig själv i en tradition av modernistiska poeter, att jag skriver dikter ungefär som Tomas Tranströmer skriver dikter och så hamnade de i en kategori av förortsförfattare, som skrev på rinkebysvenska, som det hette då.

Mottogs som förortspoet

– Jag fattade efter ett tag att vissa saker som jag skriver om är omöjliga för människor att läsa på andra sätt än som exotiska attribut. Om jag skriver ut adresser i Biskopsgården, om jag skriver att jag ser ljusskylten på macken under himlen och höghuset, när jag är ute och går, blir det något annat

än att vara ute och gå på Vasagatan, men för mig var det samma.

Men 2003 var 2003 och nu är nu, det har gått fjorton år sedan debuten. Sedan dess har det hänt mycket i Johannes Anyurus liv. Han har under de åren förlorat båda sina föräldrar, flyttat från ettan i ungarshotellet på Hisingen, träffat sin fru Sara, blivit fyrbarnspappa och konverterat till islam. Det har hänt minst lika mycket i världen, händelser har skett slag i slag: USA gick in i Irak och kriget mot terrorismen växte, den Arabiska våren spirade och gick över i blodiga krig och nya diktaturer, IS växte fram, terrorattentaten i världens storstäder blev vardag och antalet människor som dog på flykt till Europa tusenfaldigades. Det är med en känsla av determinism som jag ser den linjen växa in i Anyurus bok, som han själv började skriva ”på riktigt” efter attacken på satirtidskriften Charlie Hebdo i januari 2015.

– Jag hade inte kunnat skriva den här boken tidigare. Den är ett sätt att försöka komma åt något i själva tiden, att förstå vad som händer, svarar han på min något luddiga fråga om att skriva för att fånga tiden.

Religion ett möjligt svar

Hur förhåller sig då religionen till detta, är det ett försök att förstå tiden? följer jag upp.

– Ingången till min tro var att människor i min närhet dog och att jag behövde tron som stöd. Men naturligtvis är döden ett resultat av tiden och religionen är ett av alla möjliga svar på frågan vad som händer med oss när tiden förintar oss. Kan vi träda ur tiden, såsom man träder upp ur en flod och vilka är vi då? Religionen är ett svar på den frågan. Ett annat är ”nej, det går inte. Vi dör och sedan är vi borta”, svarar han.

Precis när *De kommer att drunkna i sina mödrars tårar* kom ut medverkade Johannes Anyuru i Lundströms bokradio. Där beskriver han boken som ett avsked till Sverige.

– En känsla av hemlöshet i världen tror jag har funnits med mig hela mitt liv och det kommer ifrån det faktum att min pappa kommer någon annanstans ifrån. Det har jag blivit påmind om genom hela min uppväxt, genom frågor och påpekanden och våld. Men tanken på avsked kommer också ifrån en längtan om att röra på sig, att resa. Och så kommer det från en växande fascism i samhället, som gör att jag

och en massa andra funderar på att migrera någonstans, av rädsla, av oro.

– Men hittills har jag stannat kvar. I långa perioder har det varit en ekonomisk fråga. Att resa bort och bo utomlands ett tag är möjligt för människor som har pengar. Sen är Sverige ett ganska bra land att ha familj och barn i. Min fru är från Kalifornien, som ju är en väldigt behaglig plats på många sätt, men där det är svårt att ha fyra barn.

Han menar på att det finns en dubbelhet, att det inte bara är mörker.

– Det är många som läst boken som tycker att den känns förtvivlad och mörk. Men för mig är den också hoppfull, i själva gesten att den tror på sin läsare. Den tror att det är möjligt att skriva en bok om islam och terror och karikatyrtecknare och tortyr och högerpopulism utan att det blir missförstått. Om jag inte kände hopp hade jag inte skrivit den.

Intervjun är slut. Johannes Anyuru tar på sig hatten, vi går ut för att fota och han ställer sig mot väggen för en bild. Om några minuter kommer hans vän förbi förlaget, ikväll ska han till Aspudden och prata om sin bok. Sedan bär det av hem till Göteborg igen. Två dagar senare påbörjar lastbilen sin vansinnesfärd längs Drottninggatan.

TEXT: MARIA CARLSSON FOTO: AGNES STUBER

Fångar tiden

– Jag hade inte kunnat skriva den här boken tidigare. Den är ett sätt att försöka komma åt något i själva tiden, att förstå vad som händer.

Läs recensionen av *De kommer att drunkna i sina mödrars tårar* på nästa uppslag.

Recensioner

Recension

Feminism för föräldrar

Brev till en nybliven förälder - ett feministiskt manifest i femton punkter

Chimamanda Ngozi Adichie
(Albert Bonniers)

BOK. Boken är uppföljare till Adichies bok *Alla borde vara feminister* som delats ut till Sveriges alla gymnasieskolor.

I den här boken skriver hon ett brev till sin vän ljeawele som bett om råd angående en feministiskt uppfostran. Adichie har delat upp sina råd i femton punkter, som hon påpekar är just råd att försöka följa.

Boken behandlar sådant som för en påläst feminist är självklarheter - men nog bör det alltid upprepas och påminnas om. Det vore dock intressant att få läsa en sådan här bok för föräldrar som fått en son. Nu är alla tips riktade till en kvinna som ska uppfostra sin dotter.

FOTO: MAXIMILIAN BÜHN

"Det är en uppochnedvänd värld, där man tror på verkligheten som är en motsats till verkligheten."

Raoul Peck, aktuell med filmen *I am not your negro*, till DN

Distansierat om klass

Klass

Elise Karlsson (Natur & Kultur)

BOK. När Elise Karlssons bok *Linjen* kom 2015 var det som att litteraturen satte fingret på prekariatet, det vill säga en värld där projektanställningar är legio och gränsen mellan innanför och utanför arbetslinjen är knivskarp. Därför var förhoppningarna på hennes nya bok *Klass* höga. Vad skulle den säga om klass-samhället idag? Inte mycket visar det sig. Där den kyliga

tonen i *Linjen* förstärker bilden av vad en alienerande arbetsplats gör med oss, skapar samma ton här en distans till berättelsen. Det blir svårt att engagera sig i huvudpersonen Hélènes klassresa, bort från lägenheten i Rinkeby, via universitetet. Det är synd, vi behöver fler litterära skildringar av klassamhället idag.

VINN EN BOK!

Skriv till oss vad du tyckte om det här numret av Rött. Adressen hittar du på sida 2. Vi lottar ut ett antal böcker, se vilka på sida 8.

FOTO: AGNES STUBER

Avgörande verk om komplext ämne

De kommer drunkna i sina mödrars tårar

Johannes Anyuru (Norstedts)

BOK. Det börjar med en terrorattack mot en bokhandel i Göteborg. Men något går snett och en av de skyldiga, den unga kvinnan Nour, överlever och hamnar på anstalt. Där kontaktar hon en författare för att berätta sin historia, att hon är från framtiden och bara har hamnat i den andra kvinnans kropp. Den författare Nour kontaktar är bokens ryggrad, det är genom hans tvivel och efterforskningar som berättelsen får sitt djup. Han är en sympatisk gestalt som hjälper en genom det komplexa ämnet, terrorism i Guds namn, som boken tar sig an.

En annan central aspekt i romanen är tiden - boken utspelar sig både i närtid och framtid.

Revansch som missar en del

Duktiga flickors revansch

Birgitta Ohlsson (Forum)

BOK. Birgitta Ohlsson framställs ibland som vänsterns älskingsliberal. Lika ofta avfärdas hon som densamma. Visst finns det delar i hennes bok *Duktiga flickors revansch* som även vänsterfeminister kan skriva under på. Ohlsson bemöter förtjänstfullt härskartekniker riktade mot "duktiga flickor". Likaså att det inte är duktigheten som bränner ut kvinnor, utan patriarkatet. Det Birgitta Ohlsson definitivt missar är alla duktiga flickor som inte gör karriär, utan håller välfärdssamhället på sina axlar, med alldeles för låg lön och alltför höga sjukskrivningstal.

Vad är egentligen fascism?

Kalle Johansson (Verbal)

BOK. Serietecknaren Kalle Johansson har tagit sig an ämnet fascism i serieformat. Med hjälp av docenten Lena Berggren förklarar han på ett enkelt och förståeligt sätt vad fascism grundar sig på. Boken berör främst fascismens uppkomst och berättar om första halvan av 1900-talet. En bok som passar perfekt i undervisning men även för de som är äldre och inte har stenkoll på fascismen.

Brev från månen

Regi: Nicole Garcia
Skådisar: Marion Cotillard, Louis Garrel, Alex Brendemühl

FILM. Franska filmer kan ibland vara lite långsamma. Vackra, absolut, men något sega. Så är det även med *Brev från månen*. Marion Cotillards insats är fantastisk som vanligt och det är en känslösam historia som uppspelar sig. Stundtals spännande men ofta lite väl långdragen och med vissa uppenbara fel.

Har du tålmod och älskar fransk film är detta en pärla för dig. Speciellt om du älskar hjärtskärande kärlekshistorier.

Ta hand om mamma

Regi: Behnam Behzadi
Skådisar: Ali Mosaffa, Ali Reza Aghakhani, Sahar Dowlatshahi

FILM. Ett familjedrama fullt av förvecklingar. Med ett Tehran och dess ständiga trafikflöden som fond, utspelar sig en berättelse om moderskärlek och syskonrivalitet. Niloofar är yngst i en syskonskara på tre. När mamman i familjen blir sjuk, till följd av föroreningarna i luften i Tehran, förutsätter alla att yngsta dottern ska flytta med henne till en mindre stad, där luften är bättre. Det är en lågmäld och sevärd film om att slå sig fri.

En annan historia

Lina Thomsgrård red. (Volante)

BOK. Ständigt engagerande och inspirerande Lina Thomsgrård har tillsammans med ett 20-tal skribenter plockat fram det bästa ur vår historia. Hjältinnor från förr till modern tid fyller sidorna. Några har du kanske hört talas om, kanske till och med träffat, men garanterat kommer de flesta livsöden öppna upp din värld.

Jag rekommenderar att vid läggdags läsa ett par kapitel om stordåd och händelser som inspirerar till mod och handling. Att somna med dessa berättelser ger våra drömmar luft under vingarna.

TIPS! Vänsterpartiets hälso- och sjukvårdspolitiska talesperson Karin Rågsjö medverkar i antologin *Dogmer som dödar*, om den svenska narkotikapolitiken.

Vi får aldrig ta våra rättigheter för givet

Rättigheter är lätta att ta för givna. Det är svårt att tänka sig att tänka sig att före 1921 fick bara män rösta i Sverige. Att det före 1979 var okej att slå sina barn. Att före 1999 var det lagligt att köpa en annan människas kropp för sex. Likaså är det med aborträtten. Det är svårt att tänka sig att om min mamma blivit gravid mot sin vilja så sent som på 1970-talet, hade hon i princip inte kunnat göra en laglig och säker abort i Sverige. Kanske hade hon, om hon haft råd, åkt till Polen, där abort på den tiden var tillåtet.

Men som vi har sett med all tydlighet den senaste tiden så kan rättigheter inte tas för givna och det kan kännas som att historien inte alltid går framåt, utan tar flera steg tillbaka. Därför är det viktigt att påminna varandra att vi alltid måste stå upp för de rättigheter som så många före oss kämpat för, och som många kämpar för nu.

I EU-parlamentet är jag med i den tvärpolitiska gruppen All of Us, som står upp för just aborträtten. Jag tog initiativ till nätverket efter EU-valet 2014, då vi märkte att den reaktionära högern började mobilisera sig mot aborträtten och mot HBTQ-rättigheter. Bland de dessa krafter i parlamentet hittar vi bland andra svenska kristdemokraten Lars Adaktusson som inte tvekar att bjuda in abortmotståndare, delta i möten med starka homofobiska inslag eller rösta nej till resolutioner som stöder rätten till en fri och säker abort eller progressivare förslag om föräldraledighet. Det känns oerhört sorgligt att vi 2017 ska behöva tjata om att kvinnor inte ska tvingas föda barn mot sin vilja eller att människor har rätt att älska vilka de vill, men så ser det ut idag. Och att slå tillbaka är det enda som hjälper när våra rättigheter ifrågasätts eller tas ifrån oss.

I oktober förra året gick tusentals personer ut på gatorna i polska städer för att protestera mot regeringens planer på att göra Polens redan mycket restriktiva abortlagar ännu hårdare. Protesterna fick effekt och det drakoniska lagförslaget drogs tillbaka. Fortfarande har Polen en av de mest restriktiva abortlagarna i Europa och kampen för kvinnors rättigheter måste därför fortsätta. Därför har vi, tillsammans med partikollegor i Kalmar län, Östergötland och Blekinge, dragit igång en insamlingskampanj för att stötta organisationer som arbetar för aborträtten, sexualupplysning och sexuell hälsa i Polen. Som ett mått på hur situationen ser ut i Polen just nu vill dessa organisationer inte att deras namn nämns i samband med ordet "abort" i rädsla för represallier eller indragna stöd.

Precis som svenska kvinnor en gång åkte till Polen för att göra abort är det nu vår tur att stå upp för polska kvinnor som vill göra abort. Hjälptill du med!

Malin Björk
EU-parlamentariker

Polens sak är vår - stå upp för aborträtten!

För oss i Sverige är det idag självklart att kvinnor bestämmer över sina egna kroppar. Det var annorlunda på 1960- och 1970-talet. Då åkte många svenska kvinnor till Polen för att genomföra en laglig och säker abort. Men idag råder i princip ett totalt abortförbud i Polen. Därför är det nu vår tur att stå upp för polska kvinnor.

Stöd Vänsterpartiets kampanj!

Just nu pågår en insamlingskampanj för att stötta organisationer i Polen som arbetar med sexualupplysning och kvinnors rätt till sexuell och reproduktiv hälsa. Bakom kampanjen står Vänsterpartiet i EU och lokalföreningarna i Kalmar, Östergötland och Blekinge. Om du vill stödja kampanjen, swisha ditt bidrag till 123 056 24 70 och skriv "Polen" i meddelanderaden. För mer information, mejla charlotta.narvehed@ep.europa.eu

Se Malin Björk prata om aborträtten på Feministisk festival i Malmö lördag den 10 juni! Läs mer här: <https://feministiskfestival.se/>

FIFTY SHADES OF EKONOMISK OJÄMLIKHET

I början på 80-talet var Sverige världsmästare i jämlikhet

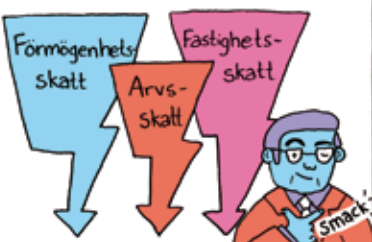

MEN HUR ÄR JÄMLIKHETEN I SVERIGE IDAG EGENTLIGEN?

Klyftorna mellan fattig och rik har ökat

En rad av skattesänkningar har genomförts sen dess, som 5 jobb-skatteavdrag, medan vissa skatter helt har avskaffats.

Samtidigt som överklassen vaskar skumpa har vi en fortsatt dålig a-kassa, arbetsvillkoren blivit alltmer pressande i offentlig sektor och skola, vård & omsorg privatiseras.

Inom hotell och restaurang-branschen har låglönejobben blivit fler. Där finns många av de sämst betalda och osäkraste jobben.

Men samtidigt slår branschen omsättningsrekord.

Pengarna fördelas inte rättvist!

Tillräga på att överklassen gottar sig i massa skattelättnader tjänar dom också mer pengar. Inkomst-skillnaderna nu är större än någonsin!

En vd på ett av Sveriges 50 största företag tjänar lika mycket som 54 industriarbetare.

Eller 66 undersköterskor.

1980 var den genomsnittliga lönen inom makteliten 4,9 industriarbetar-löner. Nu är den siffran uppe i 18,7.

För att sammanfatta svaret nu på den inledande frågan "Hur är jämlikheten i Sverige idag egentligen?"

